

Vaitiolovelvollisuus maatalouslomittajien työssä

**Niskanen Terhi
Pitkälä Joakim**

Opinnäytetyö

Agrologi (AMK)

Tiivistelmä

Koulutusala Luonnonvara-ala	
Koulutusohjelma Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Terhi Niskanen ja Joakim Pitkälä	
Työn nimi Vaitiolovelvollisuus maatalouslomittajien työssä	
Päiväys 15.4.2010	Sivumäärä/Liitteet 54/7
Ohjaaja(t) Pirjo Suhonen, Kalevi Paldanius ja Petri Kainulainen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Haapaveden lomatoimi, Tuija Naakka	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Maatalouslomittajat työskentelevät yksityisissä maatilayrityksissä ja he ovat työsuhteessa kaupunkiin tai kuntaan. Lomituspalveluiden toimintaa ohjeistaa ja rahoittaa Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Me-la). Maatalouslomittajat saavat työnsä kautta tietoonsa paljon maatilayritysten ja yksityisten henkilöiden tietoja, joista he ovat vaitiolovelvollisia. Maatalouslomittajilla on osittain eriäviä käsityksiä asioista, mistä he saavat puhua ulkopuolisille ja mistä eivät. Opinnäytetyössämme käsitellään maatalouslomittajan työtä vaitiolovelvollisuuden näkökulmasta. Opinnäytetyö tehtiin Haapaveden ja lisalmen lomituspalveluyksiköille. Työmme tavoitteena on kehittää maatalouslomittajien vaitiolovelvollisuuden noudattamista.</p> <p>Opinnäytetyömme tuotoksena syntyi opas maatalouslomittajille vaitiolovelvollisuuteen liittyvistä asioista. Oppaan sisältö suunniteltiin osittain tutkimustulosten pohjalta. Opas tulee jakoon Haapaveden ja lisalmen lomituspalveluyksiköiden alueella. Muihin paikallisyksiköihin se jaetaan mahdollisesti Melan kautta.</p> <p>Opinnäytetyömme kysely toteutettiin posti- ja verkkokyselynä. Kyselyn avulla tutkittiin, kuinka yleistä vaitiolovelvollisuuden rikkominen on maatalouslomittajien mielestä Haapaveden ja lisalmen paikallisyksiköiden alueilla. Samalla kartoitettiin, mitä maatalouslomittajat tietävät vaitiolovelvollisuuteen liittyvistä asioista ja miten he suhtautuvat sen noudattamiseen.</p> <p>Kyselyn vastausprosentti oli 68,8. Kyselystä saamamme tulokset osoittavat, että maatalouslomittajat tietävät kohtalaisen hyvin, mitä vaitiolovelvollisuus merkitsee ja mitä se sisältää. Kuitenkin lomituspalveluyksiköiden alueilla toisten asioista puhuminen on yleistä tai melko yleistä, joten sen noudattamisessa on parantamisen varaa.</p>	
Avainsanat Vaitiolovelvollisuus, maatalouslomitus	
Julkinen	

Field of Study Natural Resources and the Environment	
Degree Programme Agriculture and Rural Development	
Author(s) Terhi Niskanen and Joakim Pitkälä	
Title of Thesis Confidentiality in the work of farm relief workers	
Date 15.4.2010	Pages/Appendices 54/7
Supervisor(s) Pirjo Suhonen, Kalevi Paldanius and Petri Kainulainen	
Project/Partners Haapavesi management of farmer relief services, Tuija Naakka	
<p>Abstract</p> <p>Farm relief workers work in private farm enterprises. They are employed by the municipality or city. The functioning of farm relief services is funded and given instruction by Farmers' Social Insurance Institution (Mela). Farm relief workers get as a result of their work a lot of information about farm enterprises and private individuals, of which they are confidentially bound. Farm relief workers are in part unclear about which things they can talk about to outsiders and which things they cannot. In our thesis we discuss the farm relief workers work from the point of view of confidentiality. Thesis was made out to the Haapavesi and Iisalmi farmer relief services. Our objective is to develop the confidentiality compliancy of farm relief workers.</p> <p>As an output of our thesis a guide was produced for farm relief workers about issues connected to professional confidentiality. The content of the guide was planned in part on the basis of results of this research. The guide will be distributed in the area of the Haapavesi and Iisalmi management of farmer relief services. In the areas of other management of farmer relief services it will be distributed possibly by Mela.</p> <p>Questioning was executed by mail and web. We wanted to research how common the breaching of professional confidentiality is in the opinion of farm relief workers in the area of the Haapavesi and Iisalmi management of farmer relief services. At the same time we wanted to establish what farm relief workers know of things related to professional confidentiality and how they feel about complying with it.</p> <p>The percentage of those answering was 68,8. The results of questioning showed that farm relief workers know quite well what professional confidentiality means and includes. Still speaking about matters relating to other people is in these areas common or quite common, so there is room for improvement in the observing of professional confidentiality.</p>	
<p>Keywords</p> <p>Professional confidentiality, farm relief services</p>	

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1.	JOHDANTO	5
2.	MAATALOUSLOMITUS SUOMESSA	7
2.1	Maatalouslomitus	7
2.2	Maatalouslomittaja	9
2.3	Maatalouslomitusorganisaation rakenne.....	10
2.4	Työhön opastus	12
3.	VAITIOLOVELVOLLISUUS JA LUOTTAMUS	14
3.1	Salassapitovelvoite	14
3.2	Yrityssalaisuus	16
3.3	Rangaistukset	17
3.4	Mitä juoruilu on.....	18
3.5	Miksi juorutaan.....	20
3.6	Luottamus	21
4.	TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA MERKITYS.....	24
4.1	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelma	24
4.2	Tutkimusmenetelmät.....	25
4.3	Tutkimuksen toteutus	27
4.4	Kyselylomake	29
5.	TULOKSET	31
5.1	Taustatiedot	31
5.2	Maatalouslomittajien tiedon saanti	32
5.3	Kenelle saa kertoa	33
5.4	Vaitiolovelvollisuuteen liittyvät asiat	34
5.5	Tilojen asioista puhuminen maatalouslomittajien keskuudessa	34
5.6	Toisten työasioista puhuminen.....	35
5.7	Vaitiolovelvollisuuden voimassaoloaika	37
5.8	Paikallisyksikön tilanne	37
5.9	Esimiehen kanssa puhuminen	38
5.10	Tilojen asioista puhuminen	39
6.	TULOSTEN YHTEENVETO JA POHDINTA.....	42

7. OPPAAN TEKEMINEN	47
8. PÄÄTÄNTÖ	48
LÄHTEET	50

LIITTEET

- Liite 1 Organisaatiokaavio lomituspalvelujärjestelmästä
- Liite 2 Iisalmen paikallisyksikön ohje uusille maatalouslomittajille
- Liite 3 Vaitiolovelvollisuutta koskevat lait
- Liite 4 Haapaveden ja Iisalmen lomituspalveluyksiköt kartalla
- Liite 5 Saatekirje
- Liite 6 Kyselylomake
- Liite 7 Opas

1. JOHDANTO

Vaitiolovelvollisuus koskettaa useita aloja ja työntekijöitä. Usein velvollisuus tulee ajankohtaiseksi silloin, kun työssä on kyseessä yksittäisten henkilöiden yksityisasiat tai yritysten liikesalaisuudet. Terveystieteiden- ja koulutusala ovat muu muassa sellaisia, joissa työntekijät saavat paljon tietoa henkilöiden yksityisyydestä. Maatalouslomittajat myös saavat työssään tietoonsa maatilayritysten tietoja, jotka eivät kuulu ulkopuolisille. Asia tuntuu hyvin yksinkertaiselta, mutta käytännössä joillekin sen ymmärtäminen tai halu noudattaa sitä on vaikeaa. Haapaveden lomituspalveluyksikössä tähän asiaan haluttiin vaikuttaa teettämällä aiheesta opinnäytetyö.

Maatalouslomittajat työskentelevät maatiloilla, jotka ovat yksityisiä yrityksiä. Näin ollen he ovat vieraana työvoimana tietyn jakson tietyllä tilalla ja heidän kuuluu tehdä kaikki päivittäiset välttämättömät työt isäntävaen tai osan heistä ollessa lomalla. Maatalouslomittajat saavat lomituspalvelusta koskevia salassa pidettäviä tietoja sekä johtavilta lomittajilta lomatoimesta että tilan väeltä työn aikana. Tietojen saaminen on välttämätöntä työn onnistumisen kannalta. Suullisen tiedon lisäksi he näkevät tilalla paljon sellaista, mitä eivät ulkopuoliset ihmiset tiedä. Nämä tiedot voivat koskea tilaa yrityksenä, mutta ne voivat koskea myös perheen yksityisyyden suojaan kuuluvia asioita. Maatalouslomittajien tulee pitää saamansa tiedot itsellään eikä puhua niistä toisille tiloille tai maatalouslomittajille. Poikkeuksena on tilan työrutiineista/työturvallisuusasioista kertominen samaan paikkaan menevälle maatalouslomittajalle. Maatalouslomittajan vaitiolovelvollisuudesta huolimatta hänen täytyy puuttua työturvallisuutta vaarantaviin asioihin.

Tieto vaitiolovelvollisuuden rikkomisesta tulee lomituspalvelupäällikön ja johtavien lomittajien tietoon maatalousyrittäjiltä ja maatalouslomittajilta, joita asia koskee. Olemme olleet itse maatalouslomittajan työssä ja törmänneet samaan ongelmaan; tilojen asioista puhutaan herkästi ulkopuolisille.

Lomituspalveluiden toimintaa johtaa Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela), joka rahoittaa ja ohjeistaa toiminnan. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksella ei ole vaitiolovelvollisuuteen liittyvää erityistä ohjeistusta, joka olisi suunnattu maatalous-

lomittajille. Opinnäytetyömme on hyödyllinen, sillä tämän avulla pyrimme kehittämään vaitiolovelvollisuutta maatalouslomittajien keskuudessa.

Työmme tarkoituksena on tutkia, kuinka yleistä vaitiolovelvollisuuden rikkominen on Haapaveden ja Iisalmen paikallisyksiköiden alueilla. Samalla selvitämme tietoisuutta vaitiolovelvollisuuteen kuuluvista asioista sekä suhtautumista velvollisuuden noudattamiseen. Opinnäytetyöhömme kuuluu kyselyn tekeminen Haapaveden ja Iisalmen lomituspalveluyksiköiden vakituisille ja määräaikaisille maatalouslomittajille ja ohjeistuksen tekeminen vaitiolovelvollisuuteen kuuluvista asioista maatalouslomittajien käyttöön. Työ rajataan koskemaan sellaisia maatalouslomittajia, jotka ovat työsopimussuhteessa kuntaan. Lisäksi työssä käsitellään lakiin perustuvaa vaitiolovelvollisuutta. Opasta voidaan hyödyntää koko Suomen alueella esimerkiksi liittämällä se maatalouslomittajille kohdistettuun laajempaan ohjeistukseen.

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Haapaveden lomatoimi, jota edustaa lomituspalvelupäällikkö Tuija Naakka. Tämä vuoksi viitekehyksessä asiaa on tarkasteltu tarkemmin Haapaveden yksikön mukaan. Ohjaavina opettajina Savonia-ammattikorkeakoulusta toimivat viestinnän lehtori Pirjo Suhonen, yliopettaja Kalevi Paldanius ja tilastotieteen ja tietotekniikan lehtori Petri Kainulainen. Lähdemateriaalina työssä käytetään Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen julkaisuja, alan kirjallisuutta, lainsäädäntöä, Internetistä löytyvää tietoa ja asiantuntijoiden haastatteluita.

2. MAATALOUSLOMITUS SUOMESSA

2.1 Maatalouslomitukset

Lomituspalveluiden järjestäminen on kehittynyt pikku hiljaa. Maatalouslomitusjärjestelmän kehittyminen perustuu siihen, että viljelijät ovat olleet palvelun saamisen suhteen aktiivisia. Ennen nykyisenlaista järjestelmää naapurit ja sukulaiset auttoivat tilan töissä, jolloin saatiin mahdolliset yrittäjien poissaolot korvattua toisella työntekijällä. Nykyinen järjestelmä on aloittanut toimintansa vuonna 1974. Suomen lomituspalvelujärjestelmä on ainutlaatuinen, sillä vastaavanlaista toimintaa ei ole ulkomailla. Lomituspalveluiden piiriin kuuluvat sellaiset kotieläintaloutta tai kasvinviljelyä harjoittavat maatalousyrittäjät ja heidän perheenjäsenet, jotka omalla työpanoksellaan osallistuvat tilan töihin. Heillä on lisäksi oltava pakollinen maatalousyrittäjien eläkelain (MYEL) mukainen vakuutus ja heidän on kuuluttava maatalouden tuloverolain piiriin. (Naakka, 2008; Lyhyesti lomituksesta, Mela.)

Lomatoimen tärkeimpänä tehtävänä on suunnitella ja toteuttaa lomituspalveluita maatalousyrittäjille. Vuonna 2010 yrittäjillä on oikeus 26 vuosilomapäivään vuodessa, sen lisäksi maatalousyrittäjien sairasloman ajalle on mahdollista saada sijaisapulomitusta. Vuosilomapäivät ovat palvelun saajalle maksuttomia. Lomituspalvelulaissa (1231/1996) ja lomituspalveluasetuksessa (1333/1996) määrätään maksimimäärät sijaisapuun oikeutettuihin lomapäiviin. Yrittäjä voi olla 300 päivää sijaisavun piirissä, jonka jälkeen Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen lääkärit katsovat, jätetäänkö yrittäjä eläkkeelle vai tuetaanko lomituspalvelun jatkoa kuntoutustuella. Sijaisavun hinta on sidottu työtuloon ja vaihtelee yrittäjäkohtaisesti kahdesta kahteentoista euroon tunnilta. Sairauden lisäksi sijaisapua voi saada muun muassa aikuiskoulutukseen 15 päivää vuodessa. (Naakka, 2008; Lomituspalvelulaki 1231/1996; Lomituspalveluasetus 1333/1996.)

Yrittäjät voivat ostaa lomituspalveluita tuettuna maksullisena lomituksena tai täysin maksullisena lomituksena. Tuettua maksullista lomituspalvelua vuosilomaan oikeutettua yrittäjää kohden on varattu 120 tuntia vuodessa. Tuetun maksullisen lomituksen tuntihinta yrittäjälle määräytyy maatalouslomittajien

palkkatasosta. Hinta on noin puolet maatalouslomittajan palkasta. (Maksullinen lomitusta, Mela). Täysin maksullisessa lomituksessa yrittäjä maksaa kaikki maatalouslomittajasta tulleet kustannukset. Tätä lomituspalkkaa voidaan ostaa, jos maatalouslomittajia on tarjolla. Mikäli kaikki maatalouslomittajat ovat työllistettyinä, maksullista lomituspalkkaa ei ole mahdollista ostaa. On huomioitavaa, että lomapäivät ovat henkilökohtaisia. Jos toinen yrittäjä on lomalla, on toisen oltava töissä maatalouslomittajan kanssa. (Naakka, 2008.)

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa lomituspalkkajärjestelmän johdosta, ohjauksesta ja valvonnasta. Toimeenpanovastuu on Maatalousyrittäjien eläkelaitoksella, joka vastaa lomituksen järjestämisestä toimeksiantosopimuksien kautta. Tehdyt sopimukset velvoittaa kunnat toteuttamaan lomituspalkkatilustaan lomituspalkkajärjestelmän mukaisesti. Kunnat voivat muodostaa keskenään myös paikallisyksikön, jolloin yksi kunta hoitaa useamman kunnan lomituspalkkatilustaan (liite 1). Suomessa on vuonna 2010 yhteensä 69 paikallisyksikköä mutta määrä vähennee vuoden 2011 alussa 50:een (Viitala 2010). Haapaveden paikallisyksikköön kuuluvat Haapaveden lisäksi Oulainen ja Vihanti. Paikallisyksikkö voi järjestää lomituspalkkatilustaan joko käyttämällä maatalouslomittajia, jotka ovat työsuhteessa kuntaan tai ostamalla lomituspalkkatilustaan julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. (Maatalouslomituksen kehittämismahdollisuuksia selvittäneen työryhmän muistio, 15; Lomituksen hallinto, Mela.)

Sosiaali- ja terveysministeriö rahoittaa Haapaveden, kuten myös muiden lomatoimien toiminnan. Lomatoimi on tilivelvollinen kaupungin hallitukselle, joka valvoo lomatoimen rahan käyttöä (liite 1). Tilivelvollisuus on myös Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle, joka puolestaan raportoi rahan käytöstä Sosiaali- ja terveysministeriölle. Lomatoimessa käytettävä raha jaetaan hallinnon ja varsinaisen lomituksen kesken. Hallintoon saatava raha lasketaan vuosittain ja sen määrään vaikuttaa lomitettujen päivien lukumäärä. Varsinaiseen lomittamiseen saatava raha (maatalouslomittajien palkka, suojavaatteet ynnä muut) tulee valtiolta ja loppuvuodesta katsotaan, onko summa riittävä, vai pitääkö sitä palauttaa. Loppujen lopuksi tulojen ja menojen tulee olla yhtä suuret. (Naakka, 2008.)

Vuonna 2008 Haapaveden lomituspalkkajärjestelmän alueella oli 434 vuosilomaan oikeutettua henkilöä. Vuoteen 2009 lopussa luku oli tippunut 402:een. Vastavasti koko Suomen alueella vuonna 2008 oli 29 537. Tiloja Haapaveden lomi-

tuspalveluyksikön (Haapavesi, Oulainen ja Vihanti) alueella vuonna 2009 oli yhteensä 244. Suurin osa tiloista (139 kpl) on Haapaveden alueella. Kaikista tiloista seitsemän järjestää lomituksensa itse. Vuonna 2009 kunnallisesti järjestettyjä lomituspäiviä oli 20 977. (Naakka, 2010.)

Vuonna 2009 lisalmessa vuosilomiin oikeutettuja henkilöitä oli 401. Tiloja lisalmen lomituspalveluyksikön alueella oli 267, joista kaikki oli kunnallisen lomituksen piirissä. Kunnallisesti järjestettyjä lomituspäiviä vuonna 2009 oli 17 605. (Eskelinen, 2010.)

2.2 Maatalouslomittaja

Maatalouslomittajat ovat pääasiassa kuntaan työsuhhteessa olevia työntekijöitä. On myös olemassa ostopalveluyrittäjiä, jotka tarjoavat palveluitaan kunnille. Mahdollista on myös se, että maatalousyrittäjä järjestää lomituksen itse, jolloin maatalouslomittaja on työsuhhteessa yrittäjään. (Maatalouslomituksen kehittämismahdollisuuksia selvittäneen työryhmän muistio, 16.) Haapaveden paikallisyksikön alueella vuonna 2009 oli keskimäärin 75 maatalouslomittajaa (Naakka, 2010). lisalmen paikallisyksikön alueella oli puolestaan 63 maatalouslomittajaa (Eskelinen 2010). Tässä työssä käsittelemme vain kuntaan työsuhhteessa olevien maatalouslomittajien vaitiolovelvollisuutta.

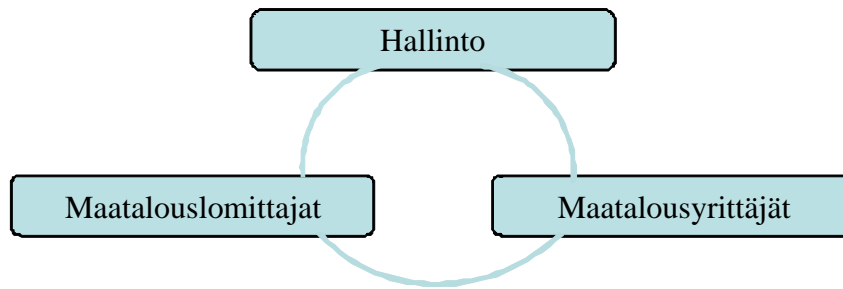
Kunnan tai kaupungin maatalouslomittaja on työsuhhteessa kuntaan/kaupunkiin ja hänen tulee noudattaa kunnallista yleistä työehtosopimusta, jossa määritellään muun muassa työaika, palkkaus ja vuosilomat. Tämän lisäksi maatalouslomittajan työhön sovelletaan työoikeudellista lainsäädäntöä, kuten työsopimuslakia (55/2001). Työsopimuslain kolmas luku käsittelee työntekijän velvollisuuksia. Kolmannen luvun ensimmäisessä pykälässä sanotaan, että työntekijän tulee noudattaa niitä määräyksiä työn suorittamisesta joita työnantaja antaa toimivaltansa mukaisesti. Saman luvun neljännessä pykälässä kerrotaan liike- ja ammattisalaisuuksien säilyttämisestä: ”Työntekijä ei saa työsuhteen kestäessä käyttää hyödykseen tai ilmaista muille työnantajan ammatti- ja liikesalaisuuksia. Jos työntekijä on saanut tiedot oikeudettomasti, kielto jatkuu myös työsuhteen päättymisen jälkeen.” (Työsopimuslaki 55/2001, 3 luku; Maatalouslomituksen kehittämismahdollisuuksia selvittäneen työryhmän muistio, 16.)

Maatalouslomittajan tehtäviin kuuluu maatalan välttämättömät työt silloin, kun isäntäväki on vuosilomalla tai sairauslomalla. Työ on haastavaa, sillä maatalouslomittajan on tarpeen tullen otettava vastuu koko maatilayrityksestä. Ammatin voi kouluttautua luonnonvara-alan oppilaitoksissa, oppisopimuksella tai suorittamalla näyttötutkinnon. Koulutusta järjestävät ammatilliset oppilaitokset, ammatilliset erityisoppilaitokset, kansanopistot, sekä monet muut oppilaitokset. Ammatilliset perustutkinnot ovat laajuudeltaan kolmivuotisia toisen asteen tutkintoja ja perustuvat perusopetuksen oppimäärään (120 ov). Oppisopimuskoulutus on työnantajan ja opiskelijan välinen asia. Siinä tehdään määräaikainen työsopimus ja siihen kuuluu sekä tiloilla työskentelyä että teoriaopetusta. Työsäöppimista on noin 80 prosenttia ajasta. (Opiskele maatalouslomittajaksi, Mela.)

Karjatalouden ammattitutkinto voidaan suorittaa myös näyttötutkintona, jolloin ammatillinen osaaminen on voitu hankkia työelämässä, valmistavassa koulutuksessa tai jollain muulla tavalla. Näyttötutkinnon voi suorittaa ilman valmistavaa koulutusta, mikäli henkilöllä on vahva ammattitaito. Tutkinto suoritetaan usein valmistavan koulutuksen yhteydessä. Näyttötutkintotilaisuuksia ja siihen valmistavaa koulutusta järjestää aikuiskoulutukseen erikoistuneet organisaatiot. (Karjatalouden ammattitutkinto, Mela; Opetushallitus.)

2.3 Maatalouslomituserganisaation rakenne

Maatalouslomittajat, maatalousyrittäjät ja hallinto muodostavat yhdessä toimivan kokonaisuuden (kuvio 1). Hallinnon kokoonpano vaihtelee paikallisyksiköittäin. Haapavedellä hallintoon kuuluvat lomituserpalvelupäälikkö, lomasihteeri ja johtavat lomittajat (liite 1). Maatalousyrittäjä sopii johtavien lomittajien kanssa työsuoritukseen liittyvät asiat, kuten lomituserajankohdan. Hallinnossa käsitellään, kuka on sopiva työntekijä kullekin tilalle. Lomatoimen hallinto toimii maatalouslomittajan työnantajana, joka määrää milloin ja missä maatalouslomittaja suorittaa työtehtävänsä. Maatalouslomittaja saa ohjeistuksen ja tiedon lomitettavasta paikasta hallinnon kautta ja hän tekee työsuorituksen maatalousyrittäjälle. Mahdolliset maatalouslomittajien ja -yrittäjien taholta tulevat muutokset ilmoitetaan hallintoon, josta tieto kulkee eteenpäin. (Naakka, 2009.)

KUVIO 1 Maatalouslomittajien sijoittuminen organisaatioon

On myös mahdollista, että maatalouslomittaja toimii niin sanotussa lomitusringissä, jolloin hän tekee työtä pääsääntöisesti vain tietyillä tiloilla. Tällöin maatalouslomittaja sekä tilat pitävä rengaskokouksia, joissa he päättävät johtavan lomittajan johdolla lomitussuunnitelmat.

Maatalouslomittajan työssä näkee ja kuulee monenlaista. Juorut liikkuvat hyvin helposti yrittäjien ja maatalouslomittajien välillä, kuin myös maatalouslomittajien välillä keskenään (kuvio 1). Hallinnon on oltava esimerkkinä salassa pidettävien asioiden kunnioittamisessa. Kun työhön liittyviä asioita tulee johtaville lomittajille tai lomituspäälliköille, asiat jäävät sinne. Asioita voidaan käsitellä työhön liittyvinä hallinnon sisällä. Tällöin ei kuitenkaan voi puhua juorustamisesta, koska ongelmia käsitellään luottamuksellisesti ja ne jäävät vain hallinnon keskeisiksi asioiksi. (Naakka, 2009.)

Maatalousyrittäjät eivät ole sitoutuneet varsinaisesti mihinkään vaitiolovelvollisuuteen, vaan heillä käytännön järki hyvin pitkälti rajoittaa toisten asioiden levittämisen. Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa (1061/1978) rajoittaa vähän viljelijöiden puhumista toisesta elinkeinoharjoittajasta. Se ei välttämättä anna suojaa jokaisen yksityisyyttä kohtaan. Maatalouslomittajalla voi sattua niin sanottu huonompi päivä ollessaan lomittamassa. Tällöin yrittäjän on helppo luoda esimerkiksi toisille yrittäjille ennakkosenteet maatalouslomittajasta. Myös maatalouslomittajat voivat luoda toisilleen ennakkosenteita tietystä maatilasta. Nämä voivat muodostua niin suuriksi, että maatalouslomittaja kieltäytyy menemästä kyseessä olevalle tilalle. Tämä ei riitä kieltäytymisen perusteeksi. (Naakka, 2009.)

2.4 Työhön opastus

Työhönotto luo perustan työntekijän ja organisaation väliselle suhteelle. Työhön opastus on tärkeää maatalouslomittajille, jotta hän ymmärtää työnsä vaatimukset. (Juuti & Vuorela 2002, 48.) Mikäli työhön opastus unohdetaan tehdä, annetaan valta työntekijälle itse miettiä hyväksyttävät työtavat. Vaitiolovelvollisuus kuuluu maatalouslomittajalle ja työskenteli hän missä tahansa paikallisyksikössä, on hänelle siitä kerrottava töihin tultaessa. Uusi työntekijä on voinut kuulla vaitiolovelvollisuudesta, mutta ei välttämättä ymmärrä, ettei hän saa puhua työasioista ennen kuin se on hänelle selkeästi kerrottu. Vaitiolovelvollisuuden merkitys ei avaudu kaikille samalla tavoin, joten sen kertominen yksikohmaisemmin edesauttaa sen noudattamista.

Haapaveden lomituspalveluyksikön toimintamallin mukaisesti, maatalouslomittajan lähtiessä ensimmäistä kertaa lomittamaan, hänelle kerrotaan palkkaukseen, työaikoihin, vaitiolovelvollisuuteen ja työturvallisuuteen liittyviä asioita. Työhön ja työsuhteeseen liittyvää perehdyttämistä tapahtuu jatkuvasti. Havaintojen mukaan ohjeistusta joudutaan antamaan koko ajan, sillä alussa uutta asiaa tulee niin paljon, ettei kaikkea voi kerralla sisäistää. Ensimmäisessä perehdytyksessä painotetaan perusasioita ja esimerkiksi työsuhdeasioita selvitetään vähitellen tarkemmin. (Naakka, 2009.)

Varsinaiseen työhön ja tilan käytänteisiin perehdyttäminen tapahtuu tilalla. Jos maatalouslomittaja ei ole ollut pitkään aikaan tilalla tai hän on tilalla, jossa ei ole ennen työskennellyt, yrittäjän ei tarvitse maksaa opastuksesta yhden tai puolen päivän ajalta. Tämä ei koske maksullista lomitusta. (Eskelinen, 2009.) Monet asiat on helpompi sisäistää, kun ne nähdään käytännön työssä, etenkin jos työskentelee yrittäjän tai toisen maatalouslomittajan kanssa. Esimerkiksi työturvallisuusohjeita ei voida antaa yksityiskohtaisesti, vaan käytännön järkeä tulee käyttää. Lähtökohtana monissa asioissa on, että maatalouslomittajat otavat itse yhteyttä hallintoon. (Naakka, 2009.)

Myös lisälmen lomituspalveluyksikössä annetaan ohjeita jatkuvasti. Maatalouslomittajille on tehty erillinen työhön perehdyttämisen opas, joka käydään läpi uuden työntekijän kanssa. Opas annetaan jokaiselle maatalouslomittajalle. Uuden maatalouslomittajan kanssa pidetään tapaaminen, jossa käsitellään työhön

ja työsuhteeseen, kuten työterveyshuoltoon, työsopimukseen ja vaitiolovelvollisuuteen liittyvät asiat (liite 2). Eri lomituspalveluyksiköillä on omat käytänteensä uusien työntekijöiden perehdyttämiseen. (Eskelinen, 2009.)

3. VAITIOLOVELVOLLISUUS JA LUOTTAMUS

Maatalouslomittajan vaitiolovelvollisuutta säätelevät julkisuuslaki (621/1999) ja työsopimuslaki (55/2001) (liite 3). Lakien tarkoituksena on muun säätelyn ohella suojata ihmisten yksityisyyttä ja turvata yritysten liikesalaisuudet. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluu kaikki työn kautta kirjallisesti tai suullisesti saatu tieto. Maatalouslomittajilla on velvollisuus kertoa tietyistä asioista esimiehelle. Esimerkiksi työturvallisuuslaki (738/2002) edellyttää ilmoittamaan työnantajalle työmenetelmissä, työolosuhteissa, koneissa, muissa työvälineissä, henkilön-suojaimissa tai muissa laitteissa havaitsemistaan vioista ja puutteellisuuksista, jotka voivat aiheuttaa haittaa tai vaaraa työntekijöiden turvallisuudelle tai terveydelle (Työturvallisuuslaki 738/2002, luku 4 § 19). Työnantajalla eli tässä tapauksessa lomahallinnolla on velvollisuus huolehtia, että maatalouslomittajilla on turvallinen työympäristö tilalla (Suositus hyvästä lomituspalvelukäytännöstä 2008, 9). Maatalouslomittajien on myös hyvä puuttua tiloilla ilmeneviin eläin-suojelurikkomuksiin. He voivat kertoa niistä esimiehelle tai tehdä nimettömänä ilmoituksen suoraan kunnaneläinlääkärille. Vaitiolovelvollisuuden noudattamisella on keskeinen vaikutus luottamuksen säilymiseen.

3.1 Salassapitovelvoite

Vuonna 1996 säädetyin lomituspalvelulain mukaan ”kunnan tehtäviä suorittavat taikka tämän lain mukaisen toiminnan järjestämisessä asiantuntijoina tai maatalouslomittajina toimivat henkilöt eivät saaneet ilman asianomaisen henkilön tai, milloin hänellä ei ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa tai laillisen edustajansa lupaa ilmaista yksityistä tai perheen salaisuutta, josta he asemansa, tehtävänsä tai työnsä perusteella ovat saaneet tietää.” Vaitiolovelvollisuus säilyi vielä palvelussuhteen, työskentelyn tai tehtävän päättymisen jälkeen. (Maatalousyrittäjien lomituspalvelulaki 1231/96 10 luku 46§.)

Kyseinen säännös kumottiin viranomaistoiminnan julkisuudesta annetun lain säätämisen yhteydessä (621/1999). Maatalouslomittajan vaitiolovelvollisuutta koskeva keskeinen säännös sisältyy tämän lain 6 lukuun, jonka otsikko on sa-

lassapitovelvoitteet. Julkisuuslain (621/1999) tavoitteena on, että lainsäädännössä erillään olevat salassapito- ja vaitiolosäännökset korvattaisiin ja keskitettäisiin pääosin yhteen viranomaistoimintaa koskevaan lakiin. Viranomaistoiminta on laissa määritelty väljästi. Esimerkiksi kunnan palveluksessa olevat työsuhteiset henkilöt toimivat tämän lain alaisuudessa samoin kuin viranomaisen palveluksessa tosiasiallisesti toimivat henkilöt kuten harjoittelijat. Laki koskee siis myös niitä työntekijöitä, jotka eivät käytä julkista valtaa eivätkä ole virkamiehiä tai viranhaltijoita. Julkisuuslain käyttämä viranomaiskäsite eroaa tässä suhteessa muun muassa rikoslain virkamiehen määritelmästä. (Julkisuuslaki 621/1999 6 luku 23 §).

”Viranomaisen palveluksessa oleva, samoin kuin luottamustehtävää hoitava ei ensinnäkään saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä eikä muutakaan virassa toimiesaan tietoonsa saamaansa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus.” Vaitiolovelvollisuus merkitsee kieltoa ilmaista asiakirjan salassa pidettävä sisältö. Ilmaiseminen tarkoittaa paitsi tiedon antamista suullisesti, myös passiivisesti tapahtuvaa tiedon paljastamista ulkopuolisille. (Julkisuuslaki 621/1999, 6 luku 23§.)

Sisällöllisesti vaitiolovelvollisuus on laaja. Sen syntymiseen riittää, että tiedot on saatu sellaisissa olosuhteissa, että ne voidaan katsoa luottamuksellisiksi. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluva tieto voi olla peräisin asiakirjoista tai saatu vaikka suullisesti, joten vaitiolovelvollisuus on asiakirjan salassapitovelvollisuutta laajempi. Vaitiolovelvollisuus jatkuu senkin jälkeen, kun henkilö ei enää ole siinä asemassa, jossa hän on saanut tiedon luottamuksellisista seikoista. (Julkisuuslaki 621/1999, 6 luku 23§; Lehtonen 2003, 130–131.)

Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ei siten saa ilmaista, oli se talletettu tai ei. Salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluva henkilö ei saa ilmaista salassa pidettävää asiaa sivullisille. Sivullisella tarkoitetaan sellaisia henkilöitä, joilla ei ole oikeutta saada tietoa. Salassapitovelvollisuuden ja siten myös hyväksikäyttökiellon piiriin kuuluva henkilö ei saa käyttää salassa pidettäviä tietoja omaksi taikka toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi (Julkisuuslaki 621/1999, 23§:n 1 mom.; Lehtonen 2003, 130–131).

On syytä muistaa, että perustuslakimme (731/1999 10§) suojaa kansalaisten yksityiselämää ja henkilötietoja. Tällainen suojavelvoite sisältyy myös Euroopan ihmisoikeussopimukseen (63/1999 osa 1.) Lisäksi yrittäjän liike- ja ammattisalaisuuksia suojataan eri oikeusnormein. Julkissuulain (621/1999) mukaan salassa pidettäviä ovat: ”asiakirjat, jotka sisältävät tietoja yksityisestä liike- tai ammattisalaisuudesta, samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta yksityisen elinkeinotoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa, ja kysymys ei ole kuluttajien terveyden tai ympäristön terveellisyyden suojaamiseksi tai toiminnasta haittaa kärsivien oikeuksien valvomiseksi merkityksellisistä tiedoista tai elinkeinonharjoittajan velvollisuuksia ja niiden hoitamista koskevista tiedoista.” (Julkisuuslaki 621/1999 6 luku 24§ 20 kohta.)

Saman pykälän kohdassa 32 mainitaan myös ne asiakirjat, jossa on tietoa poliittisesta vakaumuksesta, elintavoista, perhe-elämästä tai muista niihin verrattavista henkilökohtaisista oloista. (Julkisuuslaki 621/1999 6 luku 24§ 32 kohta.)

3.2 Yrityssalaisuus

Yrityssalaisuutta voi olla oikeastaan mikä tahansa yrityksen kannalta tärkeä tieto, joka halutaan pitää muilta salassa. Liike- ja ammattisalaisuudet kuuluvat alalajeina yrityssalaisuus-käsitteen alle. Liiketoiminnan laatu ja yrityksen toimiala ratkaisee sen, mitkä asiat kuuluvat yrityssalaisuuteen. Oikeastaan siihen kuuluvat kaikki ne tiedot, jotka yritys pitää ja haluaa pitää salassa. Tieto voi olla esimerkiksi osto- ja myyntihinnat, tarjoukset, katteet ja sopimukset. (Komulainen 2010; Kurssi – ja oppimateriaalipione Koppa).

Elinkeinoharjoittajan hallussa olevaa elinkeinotoimintaa koskeva salainen tieto luetaan yritys- eli liikesalaisuudeksi. Tiedon haltijan tulisi pyrkiä tiedon salassa pitämiseen ja tiedon kanssa työskentelevien henkilöiden pitäisi mieltää tieto salaiseksi. (Rikoslaki 39/1889; Vapaavuori 2005, 27.) Maatalousyrittäjien ja maatalouslomittajien väliltä tämä yhteys saattaa puuttua. Yrittäjät eivät välttämättä pyri omalla toiminnallaan pitämään tietoja salassa. Usein käy myös niin, että yrittäjät kyselevät maatalouslomittajilta tietoja toisesta maatilasta. Julkisuuslaki (621/1999) määrittelee selkeästi ne asiakirjat, jotka on pidettävä salassa. Lomituspalveluja koskevat keskeisimmät asiakirjat ovat: liike- ja ammattisalaisuutta

koskevat tiedot, taloudellista asemaa kuvaavat tiedot ja henkilön terveydentilaa kuvaavat tiedot (Julkisuuslaki 621/1999 24§.)

Tiedon salaisuusaste vaihtelee tiedon luonteen mukaan. Olennaisinta on tiedon julkaisemattomuus ja se, ettei tieto ole yleisesti tunnettua. (Vapaavuori 2005, 27.) Tämä tarkoittaa maataloilla esimerkiksi kannattavuutta kuvaavia tietoja.

3.3 Rangaistukset

Velvollisuuden rikkominen asiakirjojen salassa pitämisestä, vaitiolovelvollisuuden ja hyväksikäyttökiellon rikkominen ovat rangaistavia tekoja. Syyttäjä saa nostaa syytteen, mikäli asianomistaja ilmoittaa asian syytteeseen pantavaksi. Tätä voidaan soveltaa, mikäli salassapitorikoksen tai -rikkomuksen kohteena on yksityisen henkilökohtaisia tai taloudellisia oloja tai elinkeinoa koskeva seikka. Salassapitorikos tarkoittaa, että paljastetaan salassa pidettävä seikka tai käytetään tällaista salaisuutta omaksi taikka toisen hyödyksi. Jos teko on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rangaistaan tekijää salassapitorikkomuksesta. (Lomitusopas 2005, 4; Rikoslaki 39/1889 luvut 38 & 40.)

Mikäli maatalouslomittaja syyllistyy rikoslain (39/1889) 38 luvun mukaan salassapitorikokseen (1§) tai salassapitorikkomukseen (2§), voidaan hänet tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. Teko on salassapitorikos, mikäli hän salassapitovelvollisuuden vastaisesti paljastaa salassa pidettävän seikan, jonka on saanut lomitustehtävää suorittaessaan tai käyttää salaisuutta omaksi tai toisen hyödyksi. (Rikoslaki 39/1889, 28 luku 1§.) Mikäli salassapitorikos teon merkitys huomioon ottaen on yksityisyyden tai luottamuksellisuuden suojan kannalta vähäinen, tuomitaan rikoksen tekijä salassapitorikkomuksesta sakkoon (Julkisuuslaki 39/1889, 28 luku 2§.)

Rikoslain (39/1889) 30 luvun 5 § käsittelee yrityssalaisuuden rikkomista. ”Joka hankkiakseen itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä tai toista vahingoittaakseen oikeudettomasti ilmaisee toiselle kuuluvan yrityssalaisuuden tai oikeudettomasti käyttää tällaista yrityssalaisuutta, jonka hän on saanut tietoonsa ollessaan toisen palveluksessa”. Mikäli teosta ei ole säädetty ankarampaa rangaistusta,

tusta tuomitaan yrityssalaisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. (Rikoslaki 39/1889, 30 luku 5§).

3.4 Mitä juoruilu on

Juoruilun kuvataan olevan sitä, että kaksi henkilöä puhuu henkilöstä tai henkilöistä, jotka eivät ole läsnä. Keskustelu muuttuu juoruiluksi, kun kaksi henkilöä puhuu niistä asioista, jotka eivät heille kuulu (Adelswärd 1992, 148). Usein juoruilu mielletään selän takana puhumiseksi, mutta se voi olla myös toisten henkilökohtaisten asioiden levittämistä eteenpäin. Saarikoski (2001, 82) määrittelee juorun seuraavasti: ”Juoru on kaiken kaikkiaan luonteeltaan epäsuora neuvottelustrategia: sen joka kertoo muiden kertomaa, ei tarvitse ottaa täyttä vastuuta sanoistaan, ja tekstuaalisestikin juoru on usein epäsuoraa, vihjailevaa”. Yleensä puhetta nimitetään juoruksi, jos se ylittää soveliaisuuden rajan. Juoru voi olla totta tai keksitty, mutta se kerrotaan kuitenkin niin kuin se olisi totta. (Saarikoski 2001, 93–94.) Usein käy myös niin, että toiselta kuullun asian sisältö vääristyy kuulijalta toiselle. On täysin normaalia, että juoruun liitetään mukaan omia mielikuvia ja tuntemuksia kohdehenkilöä kohtaan eli juoru maustuu jokaisen suulle sopivaksi. Kun kertoo toisen sanomaa, ei tarvitse itse ottaa vastuuta tiedon oikeellisuudesta (Saarikoski 2001, 82).

Juoruilu edellyttää vähintään kolme osapuolta: kertojan, kuuntelijan ja juoruilun kohteen eli uhrin. Juorun kuuntelijan on tunnettava uhri, jotta sitä on mielekästä kertoa. Paras tilanne olisi sellainen, jossa kuuntelija laittaa oman kortensa kekoon. Kiinnostunut ja kommentoiva kuuntelija helpottaa juorun kertojan tilannetta, sillä silloin juoruilija tietää tulleen hyväksytyksi. Passiivinen kuuntelija saa juoruilijan usein vaikenemaan, koska silloin on juorukelloksi leimautumisen pelko. (Adelswärd 1992, 149.)

Todennäköistä on, että juoruamme vain sellaisille henkilöille, joita asia kiinnostaa, jotta emme anna huonoa kuvaa itsestämme. Juoruilijan on oltava tarkkana kenelle juoruaa ja mitä. Juoruilijan kannattaa aina ensin testata esimerkiksi vihjaamalla tiettyyn aiheeseen ja katsoa, syntyykö aiheesta keskustelua ennen kuin kertoo tietonsa. Kun juoruilijalla on tiedossaan mehevä juoru, voi kuuntelija saada käsityksen, että asia on saatu urkkimalla selville ja silloin juoruaja saa

helposti nuuskijan maineen. Juoruilijan, varsinkin juorukellon maineen saaneen motiiveja ja tiedonhankintatapoja arvioidaan. Se, miksi juoruilijan täytyy päästä sanomaan kaikki selvittämänsä asiat eteenpäin, liittyy paljolti juoruilijan ajatuksen kulkuun. Ensin hän tiedostaa tietävänsä jotakin, mitä muut eivät välttämättä tiedä ja se mitä hän tietää tapahtuneen tai sattuneen, on kauheaa ja tuomitavaa. Tämän jälkeen hän muokkaa ajatuksensa sellaiseksi, että hänellä on oikeus kertoa asia. (Adelswärd 1992, 157.) Juoruilija mielessään kehittää ajatuksen, jonka pohjalta hankkii itselleen oikeuden kertoa asian eteenpäin.

Juoruilu on pahantahtoista, kun sosiaalisena tavoitteena on kohdehenkilön tuomitseminen tai alas painaminen (Saarikoski 2001, 84). Hyväntahtoista se on puolestaan silloin, kun kohdehenkilöstä kerrotaan positiiviseen sävyyn. Empaattinen juoru on termi, joka kuvaa poissaolevaa henkilöä koskevaa puhetta, kun puheen tavoitteena on kohdehenkilön ymmärtäminen. Tällöin juorun kohdehenkilöä käytetään yleisesti esimerkkinä selitettäessä jotakin asiaa. (Nordenstam 1998, Saarikosken mukaan 2001, 84.) Kuuntelijan ei välttämättä tarvitse tuntea kohdehenkilöä, sillä pääpaino asialla ei ole kohdehenkilössä.

Juoruilu on yleinen ilmiö, johon aika moni meistä lankeaa. Joskus se on tuomitavaa ja joskus sallittua, mukavaa ajanvietettä. On oikeastaan toivottavaa, että joku joskus juoruaisi minusta, muutenhan olisin pelkkää ilmaa, eikä kukaan minua huomaisi. (Adelswärd 1992, 150.) Juorun levittämisen tuomittavuus perustuu siihen, miten juoruilun kohde siihen reagoi. Mikäli juoruilija kertoo jonkin toisen henkilön salaisen asian eteenpäin, on uhrilla oikeus nostaa syyte juoruilijaa kohtaan. Aika usein juoruilu on tahatonta ja kuuluu jokapäiväiseen elämään. Työelämässä on otettava tosissaan, ettei puhu toisten asioista.

Maatalouslomittaja kuulee ja näkee työnsä luonteen takia paljon asioita, jotka eivät käytännössä kuulu hänelle, mutta eri syistä kantautuvat hänen tietoonsa. Joskus korviin kantautuu sellainen asia, joka varmasti kiinnostaisi myös ulkopuolisia, mitä silloin tulisi tehdä? Hän ajattelee että, ei kai se haittaa, jos minä sen kerron, kun se tulee esiin kuitenkin jossain vaiheessa. Kuvitellaan esimerkkinä tilanne, että lomittaja näkee, kuinka tilan emäntä lähtee nopeatem- poisesti matkalaukkujen kanssa autolla matkoihinsa. Isäntä saapuu navetalle ja on hyvin surullisen oloinen. Lomittaja miettii mielessään ja tulee siihen johtopäätökseen, että avioero siitä tuli. Hän ajattelee kertovansa vain muutamalle

kaverille erosta ja vannottaa heille, että sitä ei saa kertoa eteenpäin. Ihmisluonto kun on sellainen, että jymy-juttu on pakko kertoa jollekin.

Ylemmydentunne siitä, että minä tiedän jotain, mitä muut eivät tiedä, on vasta sitten täydellinen, kun sen on saanut paljastettua muille (Adelswärd 1992, 154). Tieto erosta, lupauksista huolimatta, leviää pitkin kylää ja kohta kantautuu myös asianosaisten korviin. Isäntä ja emäntä ovat edelleen onnellisesti yhdessä ja kummastelevat kuulemaansa juttua. Lomittaja oli ymmärtänyt väärin vakavasti sairastuneen äitinsä luo hädissään matkaan lähteneen emännän aiheet. Tilanne selviää myös isännälle, josta seuraa epäluottamus maatalouslomittajaa kohtaan.

Maatalouslomittajan työssä asiat eivät aina kuitenkaan ole tahattomia tai niin sanotusti turhanpäiväisiä juoruja. He kuulevat työnsä puolesta paljon sellaisia asioita, jotka ovat faktoja ja jotka liittyvät tilan yksityisyyteen. Yritykseen liittyvät asiat ovat myös liitettävissä juoruiluun. Esimerkiksi karjan terveydentilasta puhuminen naapurille tai muille ulkopuolisille ei myöskään ole soveliasta eikä luovallista.

3.5 Miksi juorutaan

Miksi ihminen juoruaa, vaikka siitä ei aina seuraa hyvää? Gluckmann (1963) toteaa, että juoruilulla on positiivinen vaikutus yhteisörakenteen ylläpitämiseen. Juoruilu on eräänlainen puhemaailma eli neuvotteluprosessi, jonka avulla yhteisö luo käsitystään itsestään, moraalistaan, normeistaan ja arvoistaan (Saarikoski 2001, 82). Saadaan aikaiseksi niin sanottu yhteenkuuluvuuden tunne. Juoruilun sanotaan myös vähentävän ristiriitoja ja aggressioita. (Adelswärd 1992, 153.) Yhteisymmärryksen ja yhteenkuuluvuuden tunne säilyy Gluckmannin (1963) mukaan vain siinä tapauksessa, kun ryhmän jäsenet haluavat myötäelää ryhmän mukana. Mikäli syntyy paljon mielipide-eroja, juoruilu vain edesauttaa ryhmän hajoamista. Saksalaisen tutkijan Bergmannin (1987) näkemys juoruilusta poikkeaa hieman Gluckmannin (1963) näkemyksestä. Bergmannin (1987) mukaan juoruilu on tapa saada tietoa lähiympäristöstä ja sen tapahtumista. Se on tiedonvälitysjärjestelmä, jossa tietoa vaihdetaan keskenään. Kun tiedän jotakin, mitä muut eivät ja kerron sen heille, saan palkinnoksi

kuulla kiinnostavan asian. Tätä kutsutaan juorun tasapainoekonomiaksi. (Adelswärd 1992, 154.)

3.6 Luottamus

Työyhteisössä luottamus on kaiken perusta. Mikäli työyhteisössä ei voi luottaa esimieheen ja työtoveriin on vaikea rakentaa mitään pysyvää ja turvallista. (Ikonen & Makkonen 1999, 53.) ”Luottamus johonkin toiseen henkilöön voidaan määritellä optimistiseksi asenteeksi, jolloin luottamuksen kohde on hyvántah- toinen luottamusta osoittavaa kohtaan ja myös kykenee vaikuttamaan tähän myönteisesti” (Kotkavirta 2000, Jokivuoren mukaan 2004). Luottamus on tietoi- suutta siitä, että toinen henkilö käyttäytyy odotetulla tavalla. Hyviin ihmissuhte- siin tarvitaan luottamuksen lisäksi myös rehellisyyttä, mikä onkin luottamuksen perusta. (Juuti 2003, 19.) Näin ollen voidaan ajatella, että rehellisyydellä an- saitsemme luottamuksen, mikä on taas hyvän työyhteisön peruspilari.

Jokaisessa organisaatiossa täytyy olla tekemisissä toisten ihmisten kanssa. Se, keiden kanssa kommunikoimme, miten ja missä asioissa, on tärkeä osa työilmapiiriä. Suhteiden kiinteyteen, eli siihen, miten pitäviä ne ovat, vaikuttaa muun muassa näiden ihmisten välinen luottamusta ja kuinka paljon on yhteisiä intressejä. Kuten jo aikaisemmin on mainittu, juoruilun avulla pystytään pitä- mään yllä ystävyyssuhteita tai ryhmää. Tämä saattaa johtaa siihen, että tietty ryhmä maatalouslomittajista vaihtavat tietoja keskenään ja sillä tavalla saavat pidettyä ryhmän koossa. Mikäli joku ei enää haluakkaan juoruta, hänet toden- näköisesti tiputetaan ryhmästä pois. Johtamisen tehtävänä on tarkoitus ohjata ryhmiä oikeaan suuntaan, jotta epäsuotuisille mielenkiinnon kohteille ei jää tilaa. (Mäkipeska, Niemelä 2005, 18.)

Jokaisella organisaatiolla on yhteiset normit, joiden mukaan kaikkien organi- saation jäsenten tulisi toimia. Normit tarkoittavat käytännössä toimintaa ja käyt- täytymistä ohjaavia sääntöjä. Normit ovat kaikille samat ja ne ovat myös luot- tamuksen perusta. Kun kaikilla on yhteiset säännöt miten toimia, niiden rikkoja menettää luottamuksen. (Mäkipeska, Niemelä 2005, 20). Näin käy myös maa- talouslomittajien työssä. Luottamus työnantajaan menetetään ja pahimmassa tapauksessa luottamus menee myös mautilojen puolelta. Tämä voi johtaa sii-

hen, että tilat eivät halua juoruavaa lomittajaa töihin ja lomittajan työllistäminen vaikeutuu, kun sana juoruamisesta leviää.

Jos yksittäinen henkilö lähtee rikkomaan sovittuja sääntöjä saattaa se pahimmillaan vaikuttaa koko organisaation toimintaan ja luotettavuuteen. Mikäli luottamus työntekijään menetetään, joudutaan hänen tekemisiään tarkkailemaan ja vahtimaan. Marja Mäkipeska ja Terttu Niemelä ovat tuoneet esille, että pelkkä taloudelliseen pääomaan keskittyminen ei riitä vaan huomiota on kiinnitettävä myös henkiseen pääomaan. On tärkeää, että työnantaja ohjaa työntekijöitensä työhön. Ohjauksessa on otettava huomioon tietojen ja taitojen kartuttaminen, mutta tulisi panostaa myös arvoihin, motiiveihin ja sitoutumiseen työyhteisön sääntöihin. Mikäli yksilön omat arvot ja motiivit poikkeavat paljon organisaation arvomaailman kanssa, tulee paljon ristiriitoja. (Mäkipeska, Niemelä 2005, 14–15.)

Johtamisessa on otettava huomioon asiat, jotka vaikuttavat työilmapiiriin. Ihmisten välisillä suhteilla, normien selkeydellä ja niiden hyväksymisellä sekä arvojen yhteisyydellä on suuri merkitys ihmisten väliseen toimintaan. (Mäkipeska, Niemelä 2005, 16.) Näiden asioiden huomioon ottaminen on tärkeää johtamisessa, jotta työntekijöitä osataan ohjata oikeaan suuntaan. On mahdollista, että maatalouslomittaja ei ole saanut tarpeeksi selkeästi tietoa vaitiolovelvollisuudesta ja sen rajoista. Sen vuoksi on tärkeää, että niistä sovitaan selkeästi ja niistä muistutetaan tarpeen tullen. Yhteiset keskusteluhetket ja kehityskeskustelut ovat tärkeitä maatalouslomittajille, jotta heillä on mahdollisuus puhua ja kysyä eri asioista. Luottamuksen rikkominen on sitä helpompaa, mitä vähemmän maatalouslomittajilla on kontakteja työnantajan kanssa. Ikonen ja Makkonen ovat tutkimuksessaan saaneet selville, että kontaktien vähyys suojelee epäluottamusta. (Ikonen & Makkonen 1999, 20.)

Sitoutuminen työyhteisöön edesauttaa yhteisten sääntöjen noudattamista. Pertti Jokivuori on määritellyt organisaatioon sitoutumisen kolmivaiheiseksi kokonaisuudeksi. Työntekijä on mukautunut organisaation tavoille silloin, kun henkilön asenne ja käytös on suopea organisaatiota kohtaan vain tiettyjen etujen takia. Voi olla, että työntekijä on töissä vain saadakseen palkan, eikä välttämättä välitä yhteisistä arvoista, mutta kuitenkin noudattaa niitä. Samaistessaan henkilö tuntee ylpeyttä kuullessaan organisaatioon ja kunnioittaa sen ar-

voja, vaikka ei välttämättä omaksuisikaan niitä. Sisäistäminen tarkoittaa sitä, että henkilöllä on samanlainen arvomaailma kuin organisaatiolla. Tällöin henkilön on helppo työskennellä organisaation vaatimalla tavalla. Sitoutumisen voisi ymmärtää joko suhtautumistavaksi tai asenteeksi. (Jokivuori 2004, 1-2.)

4. TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA MERKITYS

4.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelma

Maatalouslomittajien vaitiolovelvollisuus ei ole sillä tasolla kuin se voisi olla. He kuulevat työssään monenlaista ja näistä asioista eteenpäin puhumisen kynnyks on matalalla. Tämän työn tarkoituksena on parantaa vaitiolovelvollisuuden noudattamista. Lähtökohtana on tieto siitä, että vaitiolovelvollisuutta rikotaan. Kartoittavan kyselyn avulla on tarkoitus saada selville, miten yleistä vaitiolovelvollisuuden rikkominen on, vai rikotaanko sitä ollenkaan. Samalla kartoitetaan maatalouslomittajien tietoisuutta vaitiolovelvollisuuteen kuuluvista asioista. Lisäksi selvitämme, onko vaitiolovelvollisuudessa eroja kahden eri paikkakunnan välillä (liite 4). Opinnäytetyömme kysely (liite 6) toimii myös muistuttajana maatalouslomittajille vaitiolovelvollisuuden huomioon ottamisesta työssään.

Työmme tutkimusongelmana on selvittää, millaista vaitiolovelvollisuuden noudattaminen on Haapaveden ja Iisalmen paikkakunnilla alueella maatalouslomittajien itsensä mielestä.

Opinnäytetyön kyselyn tulosten pohjalta syntyy opas maatalouslomittajille, jonka tarkoituksena on parantaa ja kehittää heidän vaitiolovelvollisuuttaan. Opasta voidaan hyödyntää koko maassa. Mahdollisesti se tulee jakoon Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kautta koko maan maatalouslomittajille. Ohjeistuksen avulla on tarkoitus parantaa maatalouslomittajien vaitiolovelvollisuuden noudattamista. Tällä tähdätään siihen, että maatalousyrittäjien liikesalaisuudet ja muut vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvat tiedot pysyvät niiden maatalouslomittajien tiedossa, jotka niitä ovat saaneet. Työmme kohderyhmänä ovat Haapaveden ja Iisalmen lomituspalveluyksiköiden vakituiset ja määräaikaisten kuukausipalkkaiset maatalouslomittajat.

4.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus toteutetaan käyttäen kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimisen menetelmää, mutta siinä on myös laadullisen tutkimuksen piirteitä. Kvantitatiivisen tutkimuksen avulla selvitetään kysymyksiä, jotka liittyvät lukumääriin ja prosentiosuuksiin. Sen avulla pystytään hyvin kartoittamaan tämänhetkinen tilanne vaihteluvuorokauden tietoisuudesta ja sen rikkomisen ilmenemisestä maatalouslomittajan työssä. Lisäksi sillä selvitetään eri asioiden riippuvuuksia ja tutkimuskohteessa ilmeneviä muutoksia. Tiedonkeruussa käytetään kyselylomaketta, jossa on valmiit vastausvaihtoehdot. Asioiden monipuolisemman selvittämisen kannalta lomakkeessa on mukana myös avoimia kysymyksiä. (Heikkilä 2008, 16.) Kyseessä on siis puolistrukturoitu kyselylomake.

Kun kyselyssä on valmiit vastausvaihtoehdot, se nopeuttaa vastaamista ja tilastollista käsittelyä. Vastaavasti se antaa mahdollisuuden vastata harkitsemattomasti. Vastausvaihtoehdot on mietittävä tarkasti, jotta jokaiselle vastaajalle löytyy sopiva vaihtoehto. Avoimien kysymysten laatiminen on helppoa, mutta niiden analysointi voi olla hankalaa. Vastaajan näkökulmasta ajateltuna avoimiin kysymyksiin on myös helppo jättää vastaamatta. Toisaalta niistä voi saada vastauksia, joita ei etukäteen osannut odottaa, kuten esimerkiksi hyviä ideoita työn kehittämiseen. (Heikkilä 2008, 49–51.)

Tutkimuksen kohteena olevaa joukkoa, josta tietoa halutaan, kutsutaan perusjoukoksi. Tutkimus voi olla kokonaistutkimus tai otantatutkimus. Kokonaistutkimuksessa tutkitaan koko perusjoukko, mutta perusjoukon ollessa suuri, otetaan tietty otos, joka tutkitaan. (Heikkilä 2008, 33.) Tässä tutkimuksessa perusjoukkona ovat Haapaveden ja Iisalmen lomituspalveluyksiköiden kuukausipalkkaiset maatalouslomittajat. Opinnäytetyömme perusjoukon ollessa alle 200 (Heikkilä 2008, 33), voimme ottaa tutkimukseen mukaan kaikki 141 maatalouslomittajaa.

Kysely toteutetaan pääsääntöisesti postikyselynä, mutta vastausvaihtoehtona osalle vastaajista on myös sähköinen muoto. Postikyselyn hyviä puolia on vastaajan tunne siitä, että hän ei ole tunnistettavissa. Se on tärkeää tässä tutkimuksessa, koska kysymme arkaluontoisia ja henkilökohtaisia asioita. Postikyselyn vastausprosentti saattaa kuitenkin jäädä alhaiseksi, mikäli vastaajat ei-

vät miellä asiaa tärkeäksi. Saatekirjeellä ja lomakkeen ulkonäöllä on suuri merkitys vastaajan mielenkiintoon. (Heikkilä 2008, 66.)

Postikysely, kuten myös verkkokysely, eivät anna varmuutta, ovatko vastaajat pohtineet kysymyksiä tarpeeksi ja vastanneet rehellisesti. On vaarana, että vastaajilla on taipumusta vastata sosiaalisesti suotavalla tavalla, mikä vääristää tuloksia. Vastaajat saattavat muuttaa vastauksiaan suuntaan, joiden ajatellaan yleisesti olevan hyväksyttäviä. (Hirsjärvi ym. 2007, 190, 201–202.)

Kysely ei pääse kiinni mittausvirheeseen, joka voi tulla mittausvälineiden epätarkkuudesta, mittaukseen vaikuttavista häiriötekijöistä, mittausmenetelmästä tai mittarista johtuvasta heikkoudesta tai hankaluudesta mitattavissa käsitteissä (Heikkilä 2008, 186). Epäselväksi jää myös se, ovatko kaikki ymmärtäneet kysymykset samalla tavalla. Mikäli kysymyksiä ei ole ymmärretty oikein, se vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Luotettavuuteen vaikuttaa myös tutkimuksen toistettavuus. Tutkimus voidaan toistaa täysin samanlaisena, mutta lopputulokseen voi vaikuttaa vastaajien lisääntynyt tietous. (Hirsjärvi ym. 2007, 190.) Tässä tutkimuksessa tieto vaitiolovelvollisuudesta on voinut karttua, joten tulokset voisivat olla toisenlaiset, jos tutkimus toteutettaisiin uudestaan

Kyselylomake on kaikille vastaajille sama, eikä tutkimuksen toteuttaja pysty vaikuttamaan vastaajan mielipiteisiin omalla äänensävyllään tai ilmeillä. Tutkimus antaa tarkan kuvan koko kohderyhmästä, sillä tutkimuksessa on mukana koko kohderyhmä. Edellä mainitut asiat vaikuttavat tutkimuksen luotettavuuteen eli reliabiliteettiin ja puolueettomuuteen eli objektiivisuuteen. Tutkimuksen pätevyys eli validiteetti on kiinni kysymysten muotoilusta ja siitä, että kysytään oikeita asioita. Tutkijalla on oltava tarkka käsitys, mitä halutaan kysyä ja miten kysymys muotoillaan. (Hirsjärvi ym. 2007, 29–31.)

Opinnäytetyömme kyselyiden vastaukset analysoimme SPSS 17.0 -tilasto-ohjelman avulla. Sen avulla saadaan tarvittavat tilastolliset tunnusluvut kaikista vastauksista. Tulosten avulla on tarkoitus tehdä testejä, joiden avulla selvitetään asioiden riippuvuutta toisiinsa, esimerkiksi onko sukupuoli vaikuttava toisten asioista puhumisen mielekkyyteen. Riippuvuutta tarkastellaan ristiintaulukoimalla sarake- ja rivimuuttujat. Testinä käytetään χ^2 -riippumattomuustestiä (khiin neliö-testi) ja merkitsevyystasona käytetään viittä prosenttia. Nollahypo-

teesi kirjoitetaan muotoon: sukupuoli ei vaikuta mielekkyyteen puhua toisten asioita. Testin avulla saadaan p-arvo ja mikäli se on yhtä suuri tai pienempi kuin 0,05, nollahypoteesi hylätään. (Heikkilä 2008, 212, 214.)

Järjestysasteikollisten, eli kysymysten 14 ja 15 (liite 6) muuttujien välisiä yhteyksiä tutkitaan Spearmanin järjestyskorrelaatiokerroimen avulla. Korrelaatiokerroimet vaihtelevat välillä -1 ja +1 ja niiden avulla voidaan määritellä, onko asioilla riippuvuutta. Mitä lähempänä kerroin on nollaa, sitä vähemmän on riippuvuutta. Toisin sanoen mitä lähempänä kerroin on ääripäitä, sitä enemmän asiat riippuvat toisistaan. (Heikkilä 2008, 203–204.)

Analysoimme avoimien kysymysten vastaukset sisällön analyysillä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 93). Avointen kysymysten vastauksia havainnollistamme käyttämällä suoria lainauksia. Lainauksilla saadaan kuvattua paremmin maatalouslomittajien näkemyksiä ja samalla pyrimme elävöittämään tekstiä. Tämä lisää myös opinnäytetyön kiinnostavuutta. Vastaajien lainauksissa tekstityyli on kursorioitua tekstiä.

4.3 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen tekeminen alkoi maaliskuussa 2009, jolloin saimme työmme aiheen Haapaveden lomatoimen johtajalta Tuija Naakalta. Aihe oli mielenkiintoinen ja samalla todella haastava, sillä ihmisten käyttäytymistä on vaikea tutkia. Olemme molemmat olleet maatalouslomittajan työssä ja harjoittelussa lomatoimistossa, joten työ ja sen haasteellisuus on meille tuttua. Työn toimeksiantajana on Haapaveden lomatoimi, josta yhteyshenkilönä toimii Tuija Naakka. Yhteistyötä tehdään Iisalmen lomatoimen kanssa, josta edustajana on Pirkko Eskelinen.

Tutkimuksen tavoitteita lähdettiin miettimään yhdessä Tuija Naakan ja ohjaavien opettajien Pirjo Suhosen, Kalevi Paldaniuksen ja Petri Kainulaisen kanssa. Apuna työssä oli myös opponentit Anna-Riina Männistö ja Jussi Savolainen. Opinnäytetyön tekemisessä käytettiin apuna verkko-oppiympäristöä Moodlea, jonne työlle luotiin oma toimintaympäristö. Moodlen toimintaympäristö helpotti

tiedonkulkua työn tekijöiden, toimeksiantajan, ohjaavien opettajien ja opponenttien välillä.

Keväällä 2009 tehtiin opinnäytetyösuunnitelma ja aloitimme taustatietojen koamisen. Opinnäytetyösuunnitelmaseminaari pidettiin 20.4.2009. Seminaarissa saimme paljon hyviä kommentteja ja neuvoja opinnäytetyön ja kyselyn toteuttamiseen. Suunnitelmavaiheessa saimme koottua työn teoreettista viitekehystä hyvin, josta on ollut paljon apua työn edistyessä.

Kesällä 2009 meillä oli agrologiopintoihin kuuluva työelämäharjoittelu, jonka takia pidimme opinnäytetyön tekemisessä taukoa. Syksyllä opintojen jatkuttua palasimme työn pariin ja jatkoimme taustatietojen kirjoittamista. Jo keväällä 2009 meillä oli mielessä ottaa työhön mukaan toinenkin paikallisyksikkö, joten kävimme lokakuun alussa kysymässä lisälmen lomatoimistossa mielenkiintoa lähteä kyselyyn mukaan. Sieltä saimme heti myöntävän vastauksen.

Tavoitteenamme oli saada kyselylomake valmiiksi niin, että ehdimme saamaan vastaukset ennen joulua, joten jouduimme aloittamaan nopeasti kysymysten miettimisen. Mietimme kysymyksiä syyskuun aikana, mutta alkuun pääseminen oli vaikeaa. Onneksi saimme Naakan apuun 2.10.2009, jolloin hän kävi lisälmessä auttamassa meitä. Pidimme lisälmen toimiston väen kanssa tapaamisen 9.10. ja kävimme heidän kanssa kysymyksiä läpi. Syksyn aikana olimme yhteydessä Naakan kanssa puhelimitse useaan kertaan. Lisälmen lomatoimen pyynnöstä otimme perinteisen paperivastauksen lisäksi käyttöön sähköisen vastausmahdollisuuden, jonka avulla maatalouslomittajille oli mahdollisuus vastata myös sähköpostiin saamansa linkin kautta. Lehtori Kainulainen auttoi meitä kyseisen Typala -palautejärjestelmän käytössä.

Validiteettia parannettiin testaamalla kyselylomaketta opponenteilla ja kolmella kyselyn ulkopuolisella maatalouslomittajalla ennen sen lähettämistä kohderyhmälle. Testaajien ehdotuksesta lomakkeeseen tuli kysymysten ymmärrettävyyttä parantavia muutoksia. Lopullinen kysely oli valmis 10.11.2009 (liite 6) ja se lähetettiin sähköpostin välityksellä lomatoimistoihin Haapavedelle Tuija Naakalle ja lisälmeen Pirkko Eskeliselle. Heidän tehtävänään oli tulostaa kyselylomakkeet ja saatekirjeet (liite 5), sekä postittaa ne maatalouslomittajille. Me lähetimme linkit sähköisestä kyselylomakkeesta maatalouslomittajien sähköpos-

tiin. Linkki lähetettiin yhteensä 31 Haapaveden maatalouslomittajalle. Saimme vain Haapaveden maatalouslomittajien sähköpostiosoitteet.

Kyselylomakkeen palautusta varten veimme vastauslaatikot lomatoimistoihin. Haapaveden lomituspäalveluyksikössä laatikot vietiin myös Vihannin ja Oulaisen toimipisteisiin. Sonkajärvellä ei ole omaa toimipistettä, vaan postitukset hoideaan yhteispalvelupisteen kautta. Näin ollen lomakkeet toimitettiin sieltä lisalmessa olevaan laatikkoon. Vastausaika kyselyllä oli 4.12.2009 asti eli reilu kolme viikkoa.

Paperivastaukset oli tarkoitus tallentaa Typala – palautejärjestelmän avulla, mikä onnistuikin 32 vastausta lukuun ottamatta. Typalassa meillä oli pakollinen vastaus kaikkiin monivalintakysymyksiin ja 32 vastauksessa oli jäänyt kysymys tai kysymyksiä avoimiksi, joten emme saaneet tallennettua niitä sinne. Lisäsimmepuutteellisesti täytetyt lomakkeet käsin Typalasta saamaamme Excel-pohjaan numerokoodein. Tämän jälkeen saimme valmiin tiedoston vietäväksi SPSS -ohjelmaan ja sitä kautta analysoitavaksi.

Käsittelimme vastauksia tammikuun ja helmikuun aikana työstäen samalla viitekehystä lopulliseen muotoonsa. Tammikuun 19. päivä pidimme väliseminaarin, jossa paikalla olivat toimeksiantaja, ohjaavat opettajat ja opponentit. Väliseminaarissa saimme paljon hyviä ideoita työn kehittämiseen. Oppaan tekemisen aloitimme 19.2, jolloin mietimme oppaan sisältöä ja ulkoasua yhdessä toimeksiantajan kanssa. Opinnäytetyö oli kokonaisuudessaan valmis huhtikuussa 2010.

4.4 Kyselylomake

Kysymysten miettiminen oli hankalaa. Alkuvaiheessa luonnostelimme eri aihepiirejä kysymyksiin ja mietimme, mitä taustatietoja halutaan tietää. Naakan vierailu 2.10.2009 lisalmessa auttoi meitä paljon ja antoi taas uskoa työn onnistumiseen. Suurena apuna kysymysten tarpeellisuudessa ja muotoilussa olivat myös opettajat, joiden asiantuntevat kommentit olivat meille todella hyödyksi. Lomakkeessa kysyttiin taustatietoina sukupuoli, ikä, paikallisyksikkö, kuinka pitkään on ollut työssä, onko työsuhte vakituinen vai määräaikainen ja toimiiko

rengaslomittajana vai kiertävänä maatalouslomittajana. Näiden kysymysten tarkoitus oli antaa meille mahdollisuus tehdä vertailuja, kuten esimerkiksi vai kuttaako sukupuoli vaitiolovelvollisuuden noudattamiseen.

Kysymyksessä seitsemän tiedusteltiin, mistä maatalouslomittajat ovat saaneet tietoa vaitiolovelvollisuudesta. On tärkeää, että maatalouslomittaja opastetaan työhön. Kysymyksen seitsemän avulla saammekin tietoa, mistä he kuulevat vaitiolovelvollisuudesta. Selvitimme myös, kenelle he saavat omasta mielestään kertoa tilan asioista (kysymys 8) ja sen jälkeen kysyimme, mitä asioita heidän mielestään kuuluu vaitiolovelvollisuuden piiriin (kysymys 9). Kun ihmiselle kertoo, että sinulla on vaitiolovelvollisuus, antaa se paljon tilaa omalle harkinnalle. Kysymyksen 9 avulla haluttiin selvittää maatalouslomittajien tietämystä vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvista asioista. Listassa on vain osa niistä asioista, jotka kuuluvat vaitiolovelvollisuuteen, koska muuten siitä olisi tullut mahdottoman pitkä listaus. Yhdellä kysymyksellä selvitimme myös sitä, miten pitkään vaitiolovelvollisuus on voimassa.

Maatalouslomittajien käyttäytymistä erilaisissa tilanteissa ja vaitiolovelvollisuuden noudattamisesta kartoitettiin kysymyksillä 10, 11, 13 ja 15. Kysymyksillä haluttiin selvittää maatalouslomittajan kohtaamia keskusteluita ja tilanteita, joissa häneltä kysytään salassa pidettäviä asioita. Lomakkeessa kysyttiin muun muassa heidän käyttäytymistään silloin, kun heiltä kysytään lomittamansa tilan asioita. Kysymystä *Miten helppo sinun on puhua esimiehesi (toimiston väen) kanssa?* tarkastellaan yhdessä kysymyksen 15 kohdan: *koet tarvetta kertoa /purkaa jollekulle asioita, jotka on tapahtunut työaikana.* Voisiko olettaa, että mikäli vastaaja vastaa tähän kohtaan ”usein” ja kysymyksessä 14. ”vaikea” että hän puhuu silloin jollekin muulle? Se voi selvitä myös avoimissa kysymyksissä jossa kysytään ”millaisista asioista haluaisit puhua?” ja ”kenen kanssa haluaisit puhua”. Viimeisenä kohtana lomakkeessa oli tilaa kysymyksille ja palautteelle. Toivomuksena oli, että saisimme hyviä kysymyksiä, joihin voisi ohjeistuksessa vastata.

5. TULOKSET

Tässä luvussa käsittelemme opinnäytetyön kyselystä saatuja vastauksia. Analysoimme maatalouslomittajien vastaukset asiakokonaisuuksien mukaisessa järjestyksessä.

Haapavedellä kysely lähetettiin 78 maatalouslomittajalle, joista 65 (83,3 %) vastasi. Lisälmen 63 kyselyn saaneesta 31 (49,2 %) palautti kyselyn. Koko kyselyn vastausprosentiksi saatiin 68,8. Yksi vastaaja ei vastannut kummalta paikkakunnalta on. Käsitelimme puutteelliset vastaukset niiltä osin kuin oli mahdollista, sillä ne antoivat arvokasta tietoa. Puutteellisella vastauksella tarkoitetaan vastauslomaketta, jossa kaikkiin kysymyksiin ei ole vastattu tai vastaus on jäänyt osittain puutteelliseksi. Vertailimme taustamuuttujien vaikutusta muun muassa vastaajan tietämykseen vaitiolovelvollisuudesta.

Kuusi ensimmäistä kysymystä käsitelivät vastaajan taustatietoja. Muut kysymykset, jotka käsitelivät maatalouslomittajien tietoisuutta ja käyttäytymistä, oli jaoteltu vastausmuodon mukaiseen järjestykseen. Asiakokonaisuudet eivät olleet tästä johtuen täysin loogisessa järjestyksessä.

5.1 Taustatiedot

Taustatiedoissa ilmeni, että hieman yli puolet vastanneista oli naisia (Taulukko 1). Suurin osa vastanneista kuului 41 – 50 ikävuosien väliin. Yli kymmenen vuotta työsuhhteessa olleita oli kaikkein eniten ja rengaslomittajia oli selvä vähemmistö. Työsuhdetta kysyttäessä vakituisia maatalouslomittajia oli yli 90 prosenttia ja työsuhhteessa yli kymmenen vuotta olleita oli reilusti yli puolet vastanneista.

TAULUKKO 1: Taustatiedot lukumäärinä ja prosentteina

	Lukumäärät (n)	Prosentit (%)
Sukupuoli (n=97)		
Nainen	54	55,7
Mies	43	44,3
Ikä (n= 97)		
Alle 30 v.	12	12,4
31–40	14	14,4
41–50	37	38,1
Yli 50	33	34,0
Paikallisyksikkö (n=96)		
Haapavesi	65	67,0
Iisalmi	31	32,0
Työsuhde (n=96)		
Vakituinen	90	92,8
Määräaikainen	6	6,2
Työsuhteen pituus (n=95)		
Alle 5 v.	13	13,4
5–10 v.	21	21,6
Yli 10 v.	61	62,9
Rengaslomittaja (n=93)		
Kyllä	14	14,4
Ei	79	81,4

5.2 Maatalouslomittajien tiedon saanti

Vaitiolovelvollisuudesta saadun tiedon suhteen ei ole juuri havaittavissa eroja paikkakuntien välillä. Haapaveden ja Iisalmen välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja (Taulukko 2). Seuraavalla sivulla olevasta taulukosta näkee, että työnantajalta on saatu tietoa erittäin hyvin. Vastaavasti Internetiä on käytetty tiedonlähteenä kaikkein vähiten. Haapavedellä yksi vastaaja ei ollut saanut tietoa lainkaan. Muualta tiedon saaneista tietolähteinä olivat muun muassa maatalouslomittajayhdistys ja lehdet. Vakituksessa ja määräaikaisessa työsuhteessa olevien välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa työnantajalta saadun tiedon määrän suhteen ($p = 0,362$).

TAULUKKO 2: Mistä maatalouslomittajat ovat saaneet tietoa vaitiolovelvollisuudesta Haapavedellä ja lisalmessa

	Haapavesi (n=65)	lisalmi (n=31)	p-arvo
Työnantajalta	92,3 % (60)	93,5 % (29)	0,827
Työtovereilta	24,6 % (16)	35,5 % (11)	0,268
Melan oppaista	16,9 % (11)	22,6 % (7)	0,507
Maatilayrittäjiltä	18,5 % (12)	6 (19,4 %)	0,916
Internetistä	1,5 % (1)	3,2 % (1)	0,588
Koulutuksen aikana	50,8 % (33)	61,3 % (19)	0,333
Muualta	6,2 % (4)	6,5 % (2)	0,955
En ole saanut tietoa	1,5 % (1)	0,0 % (0)	0,488

5.3 Kenelle saa kertoa

Kyselyyn vastanneet tiesivät hyvin, ettei muille tiloille saa kertoa lomittettavan tilan asioita (Taulukko 3). Muutaman mielestä (Haapavesi 1,5 % ja lisalmi 6,5 %) kotiväelle saa kertoa tilojen asioita. Noin puolet (Haapavesi 50,8 % ja lisalmi 51,6 %) vastanneista tiesi, että näitä asioita saa kertoa lomatoimistoon. Haapaveden ja lisalmen välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja (p-arvot taulukossa 3).

TAULUKKO 3: Haapavetisten ja iisalmelaisten maatalouslomittajien tietämys, kenelle lomittettavan tilan yritykseen liittyviä yksityisasiota saa kertoa

Vastausvaihtoehto	Haapavesi (n=65)	lisalmi (n=31)	p-arvo
Toisille maatalouslomittajille	9,2 % (6)	22,6 % (7)	0,074
Lomatoimistoon	50,8 % (33)	51,6 % (16)	0,938
Muille tiloille	0,0 % (0)	3,2 % (1)	0,145
Kotiväelle	1,5 % (1)	6,5 % (2)	0,196
En kenellekään	55,4 % (36)	48,4 % (15)	0,521

5.4 Vaitiolovelvollisuuteen liittyvät asiat

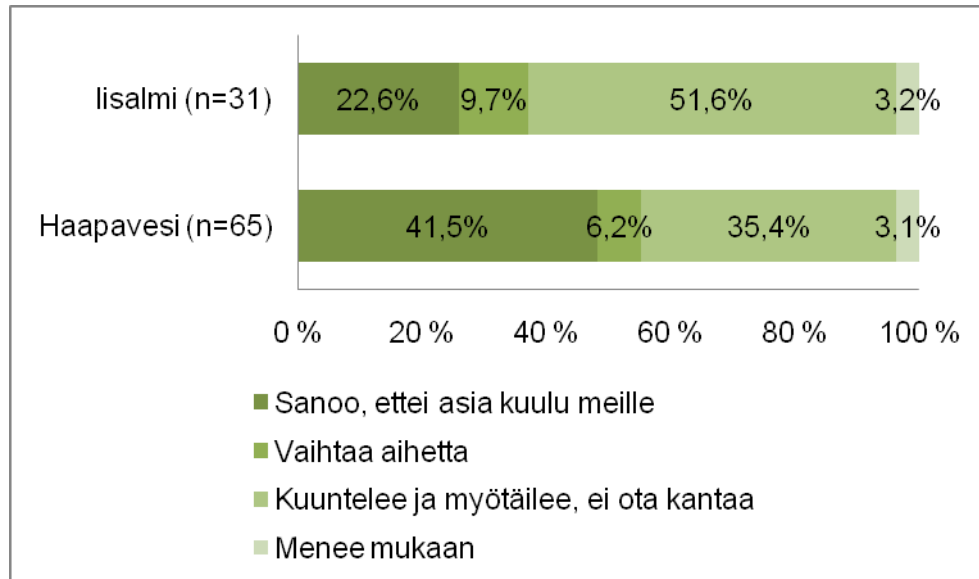
Yhdeksäs kysymys oli, mitä asioita vastaajien mielestä kuuluu vaitiolovelvollisuuden piiriin (Taulukko 4). Tilastollisesti merkitsevä ero oli kohdassa, jossa kysyttiin, saako työturvallisuusasioita kertoa samaan paikkaan menevälle maatalouslomittajalle ($p = 0,039$). Taulukosta 3 nähdään, että noin puolet vastanneista oli sitä mieltä, että lomitettavan tilan ja yrittäjän nimi kuuluvat vaitiolovelvollisuuden piiriin. Vähän alle puolen vastanneiden mielestä tilalla menevää työaikaa ei saa kertoa. Työtoverin sairaudet eivät olleet läheskään kaikkien vastanneiden mielestä vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluva asia, sen sijaan yrittäjän sairaudet olivat.

TAULUKKO 4: Haapavetisten ja lisalmelaisten maatalouslomittajien käsitykset vaitiolovelvollisuuteen liittyvistä asioista

	Haapavesi (n=65)	lisalmi (n=31)	p-arvo
Työtoverin sairaudet	61,5 % (40)	77,4 % (24)	0,123
Maatalousyrittäjän sairaudet	92,3 % (60)	100 % (31)	0,113
Taloutta kuvaavat tiedot	89,2 % (58)	100 % (31)	0,058
Ihmissuhteet tiloilla	89,2 % (58)	100 % (31)	0,058
Työturvallisuusasioiden kertominen samaan paikkaan menevälle lomittajalle	7,7 % (5)	22,6 % (7)	0,039
Lomitettavan tilan ja yrittäjä nimi	56,9 % (37)	41,9 % (13)	0,169
Tilalla menevä työaika	40,0 % (26)	41,9 % (13)	0,857
Lomitustyyppi (VL, SA, ML)	69,2 % (45)	74,2 % (23)	0,617

5.5 Tilojen asioista puhuminen maatalouslomittajien keskuudessa

Kysyttiin, miten vastaaja toimii, kun työtoveri kertoo jonkin tilan asioista, jotka eivät hänelle kuulu (Kuvio 2). 3,1 % kertoi menevänsä mukaan keskusteluun, kun taas 35,1 % sanoi selkeästi, ettei asia meille kuulu. Haapaveden ja lisalmen välillä ei ollut merkitsevää eroa ($p = 0,425$). Suurin osa (40,2 %) kyselyyn vastanneista sanoi, että kuuntelee ja myötäilee, mutta ei ota kantaa. Vastanneista 8,2 % vastasi, että koettaa vaihtaa keskustelun aihetta.

KUVIO 2: Haapavetisten ja iisalmelaisten erot käyttäytymisessä, kun työtoveri kertoo heille kuulumattomia asioita

Erimittaisten työsuhteidenkaan välillä ei ollut merkitseviä eroja ($p = 0,350$). Kaikki (5 %), jotka sanoi menevänsä mukaan keskusteluun, oli yli kymmenen vuotta työsuhteessa olleita. Alle viisi vuotta työsuhteessa olleista suurin osa (62 %) vastasi, että kuuntelee ja myötäilee, muttei ota kantaa. Heistä 15 prosenttia koettaa vaihtaa aihetta ja 23 % sanoi, ettei asia kuulu meille. Kiertävien- ja rengaslomittajien välillä ei ollut tämän kysymyksen suhteen tilastollisesti merkitsevää eroa ($p = 0,938$). Kiertävistä neljä prosenttia kertoi menevänsä mukaan keskusteluun, kun työtoveri kertoo jonkin tilan asioita, jotka eivät hänelle kuulu. Eniten (42,5 %) vastauksia annettiin kohtaan, jossa kuunnellaan ja myötäillään, mutta ei oteta kantaa. Tähän kysymykseen oli annettu vastauksia enemmän kuin yksi, toisin kuin ohjeissa sanottiin. Näissä seitsemän oli vastannut, että kuuntelee ja myötäilee, mutta ei ota kantaa.

5.6 Toisten työasioista puhuminen

Kysymyksessä 11 tiedusteltiin, kuinka mielekkäänä koetaan puhuminen toisten työhön liittyvistä asioista. Yhdenkään kyselyyn vastanneen mielestä se ei ole kiinnostavaa, eikä kuulu tapoihin. Tilastollisen testin mukaan Haapaveden ja Iisalmien välillä ei ollut eroa ($p = 0,385$). Kyselyyn vastanneista haapavetisistä noin kolmen prosentin mielestä ja iisalmelaisten vajaan 10 prosentin mielestä

se on melko usein ihan mukavaa ajanvietettä. Lähes puolet koki puhumisen harvemmin mielekkäänä. Haapavetisistä 48 ja iisalmelaisista 42 prosenttia ei kokenut ollenkaan mielekkäänä toisten työhön liittyvistä asioista puhumista.

Yleisen käsityksen mukaan miehillä on vähemmän taipumusta puhua toisten asioista selän takana. Tämän tutkimuksen mukaan naisten ja miesten käyttäytymisessä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa ($p = 0,644$), kun työtoveri kertoo jonkin tilan asioista, mitkä eivät hänelle kuulu. Yleisimmin naiset vastasivat, että kuuntelee ja myötäilee, mutta ei ota kantaa (44,4 %) sekä sanoo selkeästi, ettei asia kuulu meille ja vaihtaa puheen aihetta (33,3 %). Suurin osa miehistä oli vastannut samoin (34,9 % ja 37,2 %). Vastausvaihtoehdoista sai valita yhden, mutta 13 vastannutta oli kuitenkin valinnut useamman. Näistä vastauksista kahdeksan kuunteli ja myötäili, mutta ei ottanut kantaa, seitsemän koetti vaihtaa keskustelun aihetta ja kymmenen sanoi selkeästi mielipiteensä, ettei asia kuulu meille.

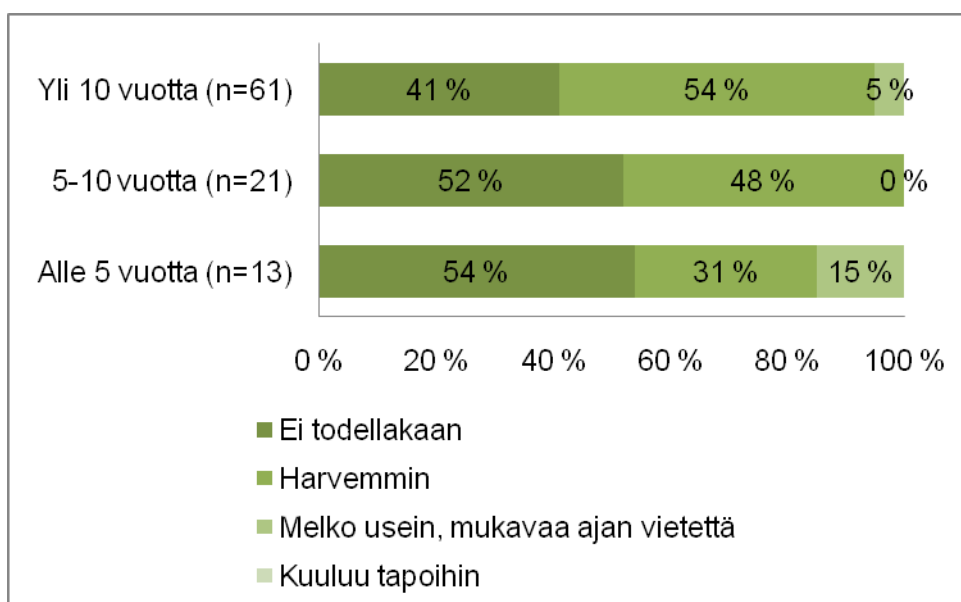
Toisten työhön liittyvistä asioista puhuminen ei kuulunut yhdenkään vastanneen tapoihin (Taulukko 5). Naisten ja miesten välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa ($p = 0,642$) eikä myöskään rengaslomittajien ja kiertävien välillä ($p = 0,563$), kuinka mielekkäänä he kokivat puhumisen toisten työhön liittyvistä asioista. Naisista hieman yli puolet kertoi puhuvansa harvemmin näistä asioista ja miehistä lähes puolet vastasi kohtaan ”en todellakaan”.

TAULUKKO 5: Kuinka mielekkäänä naiset ja miehet sekä rengas- ja kiertävälomittajat kokevat toisten työhön liittyvien asioiden puhumisen

	Nainen (n= 54)	Mies (n=43)	Rengas (n=14)	Kiertävä (n=79)
Kuuluu tapoihin	0	0	0	0
Melko usein, mukavaa ajanvietettä	3,7 % (2)	7,0 % (3)	0	4 (5,1 %)
Harvemmin	51,9 % (28)	44,2 % (19)	57,1 % (8)	45,6 % (36)
Ei todellakaan	44,4 % (24)	48,8 % (21)	42,9 % (6)	49,4 % (39)
	$p = 0,642$		$p = 0,563$	

Seuraavasta kuviosta 4 havaitaan, että viisi prosenttia yli kymmenen vuotta ja 15 prosenttia alle viisi vuotta palvelussuhteessa olleista kertoi toisten työhön liittyvien asioiden puhumisen olevan mukavaa ajanvietettä ja sanoi harrasta-

vansa sitä melko usein. Yksikään vastaajista ei kertonut sen kuuluvan tapoihinsa.

KUVIO 3: palvelussuhteen kesto verrattuna toisten työhön liittyvien asioiden kertomiseen ($p = 0,236$)

5.7 Vaitiolovelvollisuuden voimassaoloaika

Kun kysyttiin, mihin asti vaitiolovelvollisuus on voimassa, 8,2 % oli sitä mieltä, että se päättyy, kun työsuhde loppuu. 90,7 % tiesi, että se on voimassa aina ($n = 95$). Testi osoitti, ettei palvelussuhteen pituudella ($p = 0,317$) ja paikallisyksiköllä ($p = 0,263$) ollut merkitystä tietoon vaitiolovelvollisuuden kestosta. Kaikki alle viisi vuotta työsuhhteessa olleista olivat sitä mieltä, että vaitiolovelvollisuus on aina voimassa. Viidestä kymmeneen vuotta työsuhhteessa olleista 4,8 % ja yli kymmenen vuotta olleista 11,5 % oli sitä mieltä, että se on voimassa työsuhteen päättymiseen asti.

5.8 Paikallisyksikön tilanne

Haapavetisten mielestä tilojen asioista puhuminen on paikallisyksikön alueella noin kahdeksan prosentin mielestä yleistä (Taulukko 6). lisäselvityksistä se on

kolmen prosentin mielestä yleistä. Haapavetisistä noin kolmasosa ja iisalmelaisista melkein puolet totesi sen olevan melko yleistä. Paikallisyksiköiden välillä olevat erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Rengaslomittajista reilun kolmasosan (35,7 %) mukaan tilojen asioista puhuminen on yleistä tai melko yleistä ja vastaavasti kiertävistä maatalouslomittajista vajaa puolet (44,3 %) piti puhumisesta yleisenä tai melko yleisenä. Rengaslomittajista yhden (7,1 %) ja kiertävistä kolmen (3,8 %) mielestä tilojen asioista ei puhuta ollenkaan (Taulukko 6).

TAULUKKO 6: Haapavetisten ja iisalmelaisten sekä rengas- ja kiertävien lomittajien mielipide-erot tilojen asioiden puhumisen suhteen paikallisyksikön alueella

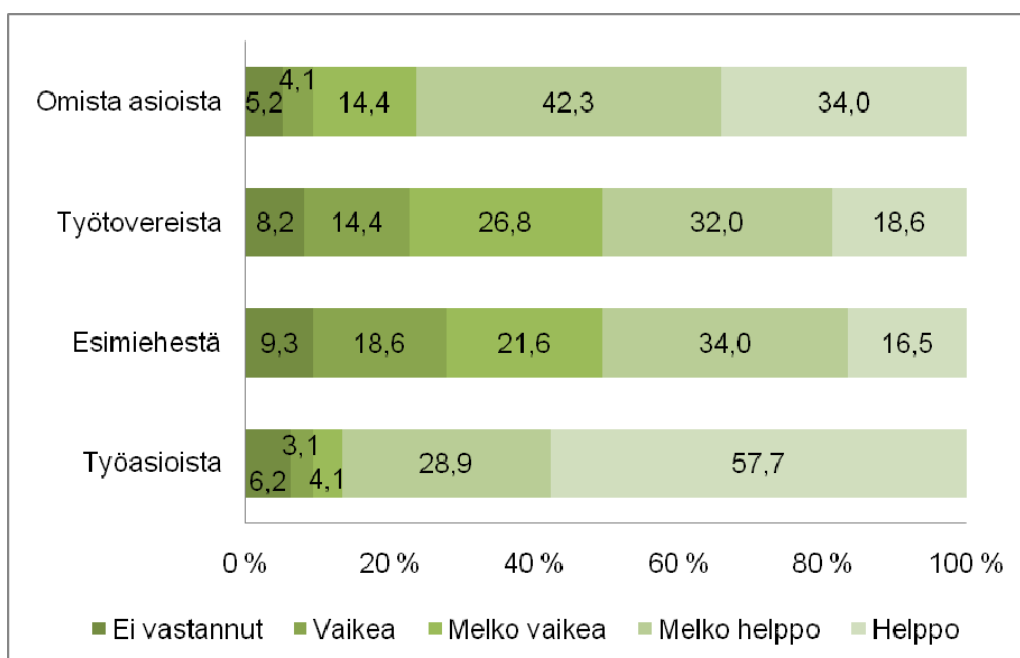
	Haapavesi (n=65)	Iisalmi (n=31)	Rengas (n=14)	Kiertävä (n=79)
Yleistä	7,7 % (5)	3,2 % (1)	7,1 % (1)	6,3 % (5)
Melko yleistä	32,3 % (21)	45,2 % (14)	28,6 % (4)	38,0 % (30)
Harvinaista	50,8 % (33)	48,4 % (15)	57,1 % (8)	49,4 % (39)
Ei puhuta ollenkaan	6,2 % (4)	3,2 % (1)	7,1 % (1)	3,8 % (3)
Ei vastannut	3,1 % (2)	0	0	2,5 % (2)
	p = 0,567		p = 0,893	

5.9 Esimiehen kanssa puhuminen

Seuraavassa kysymyksessä kysyttiin, kuinka helppo maatalouslomittajien on puhua esimiehen kanssa (Kuvio 5). Vajaa 80 prosenttia koki omien asioiden puhumisen helppona tai melko helppona. Työtovereista puhuminen koettiin hieman vaikeampana asiana. Samoin esimiehestä puhuminen hänelle itselleen oli vaikeampaa. Työasioista puhuminen oli kaikkein helpointa.

Kysymysten 14 ja 15 eräiden kohtien riippuvuuksia testattiin Spearmanin järjestyskorrelaatiokertoimen avulla. Haluttiin tietää, miten helpoksi maatalouslomittajat kokevat työhön liittyvistä asioista puhumisen esimiehensä kanssa, jos he kokevat tarvetta kertoa/purkaa jollekulle asioita, jotka ovat tapahtuneet työaikana. Tilastollinen testi osoitti, ettei näissä kohdissa ole riippuvuutta keskenään ($r = 0,158$; $p = 0,122$). Se tarkoittaa sitä, että vaikka maatalouslomittaja

kokisi tarvetta puhua näistä asioista, se ei ole riippuvainen siitä, kuinka helppo työhön liittyvistä asioista on puhua esimiehen kanssa.

KUVIO 4 Miten helppo maatalouslomittajien on puhua esimiehensä kanssa eri asioista

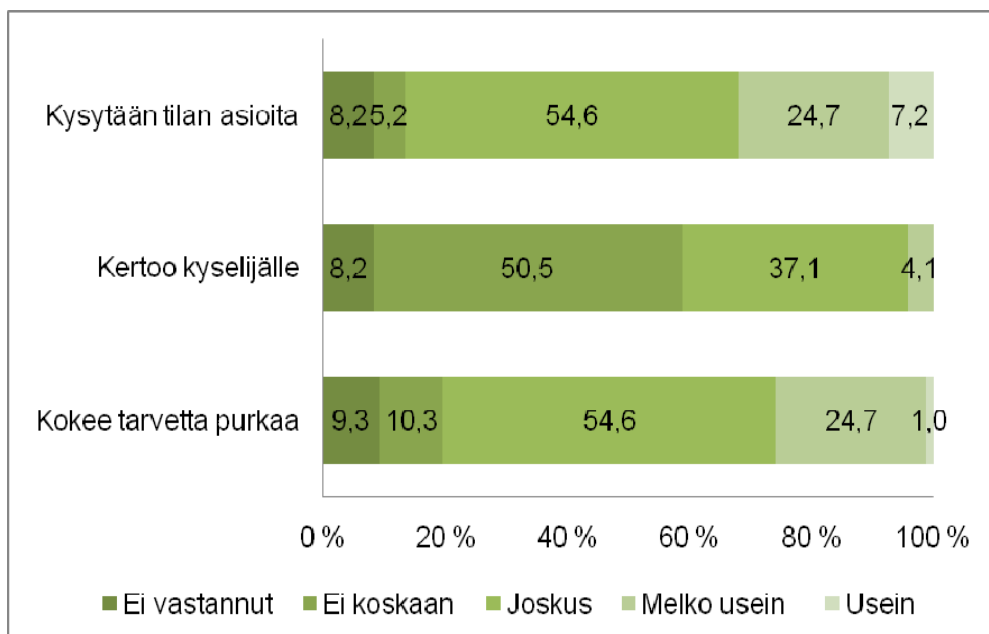
5.10 Tilojen asioista puhuminen

Viimeinen kysymys ennen avoimia kysymyksiä, sisälsi kolme kohtaa (Kuvio 6). Ensimmäisenä tiedusteltiin, kuinka usein sinulta kysellään lomittamasi tilan asioita, johon suurin osa (55 %) vastasi ”joskus”. Seuraavaksi haluttiin tietää kuinka yleistä on, että näihin kysymyksiin aletaan vastailla. Kyselyyn vastanneista yksikään ei kerro tietoja kyselijälle usein, kun taas ”melko usein” tai ”joskus” kertoo reilu 40 prosenttia. Näihin kohtiin jätti vastaamatta kahdeksan vastaajaa. Neljäsosa (26 %) kokee ”usein” tai ”melko usein” tarvetta purkaa jollekulle asioita, joita on tapahtunut työaikana, kun taas yli puolet (55 %) tuntee tarvitsevänsä purkaa ”joskus”. Tähän kohtaan jätti vastaamatta yhdeksän vastaajaa.

Haluttiin tietää, onko kysymyksen kahdessa ensimmäisessä kohdassa riippuvuutta; *Sinulta kysytään lomittamasi tilan asioita ja kerrot tietoja kyselijälle.*

Testi osoitti, että mitä useammin lomittettavan tilan asioita kysellään, sitä useammin niitä kerrotaan ($r = 0,473$; $p = 0,000$).

KUVIO 5 Maatalouslomittajille eteen tulevien tilanteiden yleisyys

Kyselylomakkeen loppupuolella oli kaksi avointa kysymystä (kysymykset 16 ja 17), joihin vastasivat he, jotka kokivat tarvetta puhua jollekulle omista tai työhön liittyvistä asioista. Kysymyksellä 16 kartoitimme, millaisista asioista maatalouslomittajat haluaisivat puhua. Tähän oli vastattu hyvin laaja-alaisesti. Yleisimpiä aiheita, mistä haluttiin puhua, olivat työturvallisuuteen, tilan isäntäväkeen, eläinten hyvinvointiin, tilojen toimintatapoihin ja tapaturmiin liittyviä asioita.

...eläinten kohtelusta, työturvallisuudesta. Joskus, isäntäväen uteliaisuudesta

jos tila on raskas, hankalat ihmiset

Sellaisista jotka jäävät ahdistamaan - ovat olleet vaikeita hallita, tai pelottavia

työturvallisuus – työvälineet

Jos työ ei ole onnistunut / ollut vaikeuksia työssä tai tapahtunut jotain erikoista, hyvää tai huonoa

Kysymyksen 17 tarkoitus oli selvittää, kenen kanssa halutaan puhua, jos tarvetta on. Vastauksista kävi ilmi, että lomatoimiston väki, työtoverit, tilan väki ja kotiväki ovat sellaisia, joille asioita puhutaan. Vastanneista 26 oli maininnut esimiehen ja työtoveri oli 13 vastauksessa. Lisäksi esille tuli tarve puhua jonkun asiasta ymmärtävän ammattilaisen kanssa.

Joskus työtoverin, joskus esimiehen

Puolisoni, työtovereiden

toimiston väen tai tilanväen kanssa

alan ammattilainen, joka ymmärtää

Kysymyksiä/palaute osioon vastanneista kaksi vastaajaa painotti sitä että maatalousyrittäjillään pitäisi olla vaitiolovelvollisuus. Vastauksissa toivottiin, että johtavilla lomittajilla olisi enemmän aikaa kuunnella murheita. Useassa vastauksessa tuli esille se, että lomittajien ja johdon tulisi saada keskenään puhua tiiloilla eteen tulevista hankalista asioista. Esiin tulivat seuraavanlaiset kysymykset:

Onko niin, ettei työkaverin kanssa voi puhua avoimesti?

Epäselvää oli vaitiolo voimassa oloaika

6. TULOSTEN YHTEENVETO JA POHDINTA

Maatalouslomittajien tietoisuus vaitiolovelvollisuuteen liittyvistä asioista on pitkälti samalla tasolla eri taustamuuttujien mukaan. Tietoa maatalouslomittajien vaitiolovelvollisuudesta oli saatu eri lähteistä todella hyvin. Vain yksi vastaaja ei ollut saanut tietoa ollenkaan. Näin ollen kyselyyn vastanneet tiesivät kohtalaisen hyvin, mitä asioita vaitiolovelvollisuuteen kuuluu.

Tärkeimmät lähteet, joista vaitiolovelvollisuudesta oli saatu tietoa, olivat työnantaja, koulutus ja työtoverit. Vähiten tietoa oli saatu Internetistä. Haapaveden ja Iisalmen lomituspalveluyksiköiden välillä ei ole eroja tiedon saamisen suhteen. Maatalouslomittajat tiesivät joiltakin osin hyvin, kenelle lomitettavan tilan asioita saa kertoa. Vain puolet kuitenkin tiesivät, että lomatoimistoon saa kertoa näitä asioita. Yhdenkään vastanneen tapoihin ei kuulunut toisten työhön liittyvistä asioista puhuminen. On kuitenkin huomattavaa, että jotkin kyselyyn vastanneet kertoivat harrastavansa sitä melko usein.

Hyvästä vastausprosentista päätelimme, että maatalouslomittajat pitävät aiheita tärkeänä ja haluavat kehittää luotettavaa yhteistyötä heidän, maatilayritysten ja lomatoimen välillä.

Pohdimme, että voiko sellainen maatalouslomittaja olla uhkana koko ammattikunnalle, joka kertoo, ettei ole saanut tietoa vaitiolovelvollisuudesta. Jos yksi levittää vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvia asioita, on vaarana, että se yleistetään koko joukkoon. Toisaalta asia on kuitenkin niin, että salassa pidettävä tieto leviää yhden maatalouslomittajan välityksellä hyvin nopeasti. Haapaveden lomituspäällikön mukaan maatalouslomittajille annetaan tietoa vaitiolovelvollisuudesta ennen työsuhteen alkamista ja tietyin väliajoin koko työsuhteen ajan (Naakka, 2009). Tästä johtuen on ihmeellistä, että joku on jäänyt ohjeistuksien ulkopuolelle.

Puolet kyselyyn vastanneista tiesivät, että lomatoimistoon saa kertoa lomitettavan tilan yritykseen liittyvistä asioista. Lomatoimistossa työhön liittyvä tieto käsitellään luottamuksellisesti (Naakka, 2009), joten kaikkien maatalouslomittaji-

en on mahdollista kertoa myös omia ”murheitaan” hallinnon väelle. Mielestämme on luonnollista, että työssä tapahtuneita, joskus mieltä painavia juttuja halutaan purkaa jollekulle. Näihin liittyy usein vaitiolovelvollisuuteen kuuluvia asioita, joten olisi hyvä ottaa rohkeasti yhteyttä lomatoimistoon tai työterveyshuoltoon, eikä turvautua esimerkiksi työtovereiden tai maatilayrittäjien tukeen.

Kyselystä selvisi, että on sellaisia maatalouslomittajia, jotka pitävät toisten työhön liittyvien asioiden puhumista mukavana ajanvietteenä. Mielestämme se on huolestuttavaa, koska tällä tavalla vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvat asiat kiertävät kuuntelijalta toiselle. Adelswärdin (1992, 148) mukaan keskustelu muuttuu juoruiluksi, kun kaksi henkilöä puhuu heille kuulumattomista asioista. Mielestämme juoruilu johtaa helposti luottamuksen menettämiseen. On muistettava, että työyhteisössä luottamus on kaiken perusta (Ikonen & Makkonen 1999, 53).

Tilojen asioista puhuminen on maatalouslomittajien tietoisuus vaitiolovelvollisuus huomioon ottaen suhteellisen yleistä. Mielestämme on erikoista, että maatalouslomittajat tiedostavat suurelta osalta, millaisia asioita he saavat puhua, mutta siitä huolimatta tilojen asioista puhuminen on tutkimuksemme mukaan niinkin yleistä. Jos kerran melkein puolet kertoo tilojen asioista puhumisen olevan yleistä tai melko yleistä, tulee väkisinkin mieleen, että keiden kanssa maatalouslomittajat puhuvat näistä asioista. Nimittäin kyselyyn vastanneista noin kolme prosenttia menee mukaan keskusteluun, kun työtoveri puhuu toisista tiloista. Pohtiessamme asiaa, yhtenä vaihtoehtona oli, että vastaajat olivat joiltain osin sievistelleet vastauksia sosiaalisesti suotavampaan suuntaan. Vaarana tällaisissa kyselyissä on, että ainakaan omalta osalta ei uskalleta olla vastuussa tekemisistään, joten vastauksia muokataan sen mukaan, miten niiden tulisi olla.

Mielenkiintoista oli, että kaikki, jotka sanoivat menevänsä mukaan keskusteluun toisten tilojen asioista puhumiseen, vaikka tiesivät, ettei asia heille kuulu, olivat yli kymmenen vuotta työsuhteessa olleita. Onko kauan työsuhteessa olleilla erilainen käsitys vaitiolovelvollisuuteen liittyvissä asioissa? Tilastollisen testin mukaan työsuhteen pituudella ei ollut merkitystä, miten toimittiin edellä mainituissa tilanteissa.

Jotkin alle viisi vuotta työsuhteessa olleista kokivat toisten työhön liittyvien asioiden puhumisen melko usein mukavana ajanvietteenä. Herää kysymys, onko vaarana, että maatalouslomittajat luovat toisilleen ennakkokäsityksiä tiloista. Naakan (2009) mukaan maatalouslomittajat kieltäytyvät toisinaan menemästä tietyille tiloille. Jos työhön liittyviä asioita puhutaan keskenään, helposti sekaan tulee sellaisia asioita, joita ei saisi muille kertoa. Tällöin voi muodostua jonkin yksittäisen ”huonon päivän” takia ennakkoasenteita tiettyjä tiloja kohtaan (Naakka, 2009).

Kysyttäessä, miten maatalouslomittajat toimivat työtovereiden kertoessa jonkin tilan asioista, jotka eivät hänelle kuulu. Heistä pieni osa (3,1 %) kertoi menevänsä mukaan keskusteluun ja yllättävän suuri osa vastasi, että kuuntelee ja myötäilee, mutta ei ota kantaa. Mistä johtuu, että keskustelua ei haluta lopettaa, vaan annetaan toiselle mahdollisuus vaitiolovelvollisuuden rikkomiseen?

Haapavetisten ja iisalmelaisten välillä oli merkitsevä ero siinä, kuinka moni tiesi, että työturvallisuusasioiden kertominen samaan paikkaan menevälle maatalouslomittajalle on sallittua. Hallinnon kautta työturvallisuusasioita ei tilatasolla kovin yksityiskohtaisesti voida antaa, joten samalla tilalla lomittavien maatalouslomittajien on hyvä puhua näistä keskenään (Naakka, 2009). Olemme käytännössä huomanneet tämän olevan monesti tärkeää vuorovaikutusta maatalouslomittajien keskuudessa.

Jos lomitettavan tilan asioita kysellään, niin samassa suhteessa niitä myös kerrotaan. Onko niin, että maatalouslomittajilla ei ole rohkeutta sanoa, ettei hän saa kertoa tilojen asioista.

Mielestämme vaitiolovelvollisuuteen liittyvä ihan perusasia, työtoverin sairauksista puhuminen, oli tiedossa vain vähän yli puolella vastanneista. Tässäkin asiassa olisi hyvä käyttää Naakan (2009) mainitsemaa käytännön järkeä, jos asiaa ei sen tarkemmin tiedä. Maatalousyrittäjien sairauksista, taloutta kuvaavista tiedoista ja ihmissuhteista kertominen miellettiin todella hyvin sellaiseksi asiaksi, ettei sitä saa kertoa eteenpäin.

Vaitiolovelvollisuuden rikkominen on moniulotteinen ilmiö. Maatalouslomittajat kertovat omasta käyttäytymisestään (taulukko 5), että toisten työhön liittyvien

asioiden kertominen ei kuulu tapoihin, eikä kovin moni kerro harrastavansa sitä melko usein. Kun asiaa verrataan siihen, kuinka yleistä tilojen asioista puhuminen on yleisesti maatalouslomittajien välillä koko paikallisyksikön alueella (taulukko 6), havaitaan suhteellisen suuria eroja. Taulukosta kuusi havaittavien tulosten mukaan tilojen asioista puhuminen on verrattain yleistä. Tieto on jokseenkin ristiriitaista, kun kerrotaan, etteivät maatalouslomittajat omalta osaltaan puhu, mutta kuitenkin tiedetään, että lomituspäalveluysikön alueella puhuminen on suhteellisen yleistä. Onko tässä kyse jonkinlaisesta mittausvirheestä? Vaikka taulukon viisi tuloksiin olisi tullut 10 prosentin virhe, jää silti suuri ero siihen, että saadut vastaukset olisivat samansuuntaisia taulukon kuusi kanssa.

Avoimissa kysymyksissä kävi ilmi, se että osa vastaajista tavallaan siirsi vastuun puhumisesta viljelijöille. Voisiko siis sanoa niin, että koska viljelijät puhuvat, on lupa puhua myös maatalouslomittajilla. Lisälmen sanomissa käytiin helmikuun 2010 aikana keskustelua vaitiolovelvollisuudesta. Siellä nimimerkillä "Lomittaja" on kirjoittanut näin "Mitä viljelijä oikein ajattelee puhuessaan maatalouslomittajan henkilökohtaisia toisille lomittajille, naapureille yms!" Nimimerkki Lispetti kirjoitti taas seuraavaa: "Ei liene hyvin laajat ajatukset viljelijälläkään, joka utelee toisten tilojen asioita lomittajilta". Aikaisemmassa lehdessä oli ollut viesti, jossa viljelijä moitti maatalouslomittajia toisten asioista puhumisesta.

Voi olla, että asiassa on ajauduttu oravanpyörään. Maatalouslomittajien on ehkä vaikea ymmärtää sitä, että vaikka kuka muu puhuisi, pitäisi itse tietää, mitä saa puhua.

Mielestämme onnistuimme näiden kysymysten avulla hyvin selvittämään maatalouslomittajien käyttäytymistä toisten työhön liittyvien asioiden puhumisen suhteen. Onhan se jokseenkin luonnollista, että omaa käyttäytymistä arvioidaan eri tavalla kuin toisten. Mielestämme kuitenkin toiseen kohtaan on vastattu epärehellisesti. Kumpaan sitten on enemmän luottamista? Kun minä en kerro, mutta minulle kerrotaan, herää kysymys, kuka sitten puhuu. Itse ei olla jutussa mukana, mutta silti tiedetään, että näistä asioista puhutaan. Mielestämme on hyvin luonnollista, että tällaisessa tilanteessa omaan käyttäytymistä arvioidaan sosiaalisesti suotavalla tavalla, joten ne eivät ole niin luotettavia vastauksia.

Maatalouslomittajat vaihtavat keskenään olennaista tietoa, jotta työ onnistuisi paremmin. Esimerkiksi työturvallisuusasioita on hyvä kertoa samaan paikkaan menevälle maatalouslomittajalle. Mitkä sitten on sellaisia asioita, jotka on kerrottava työtoverille? Pohdimme, missä kulkee raja, milloin työn kannalta tärkeä asia muuttuu epäolennaiseksi ja tietojen vaihtaminen juoruiluksi. Siihen ei ole yksiselitteistä vastausta, vaan vastuu on hyvin pitkälti maatalouslomittajilla itsellään.

Vastausprosentti kyselyssämme oli erittäin hyvä, mikä johtuu eri asioista. Maatalouslomittajat mieltävät aiheen tärkeäksi ja haluavat kehittää luotettavaa yhteistyötä heidän itsensä, lomatoimen ja maatilayrittäjien välillä. Onnistuimme mielestämme saatteen ja lomakkeen tekemisessä, koska niiden ulkonäöllä on myös merkitystä vastaajien mielenkiintoon kyselyä kohtaan (Heikkilä 2008, 66).

7. OPPAAN TEKEMINEN

Maatalouslomittajille suunnatun oppaan (liite 7) tekeminen vaitiolovelvollisuudesta oli tämän opinnäytetyön keskeinen asia. Oppaan tekeminen ajoittui työsämme viimeiseksi, koska käytimme sen teossa apuna kyselystä saamaamme tietoa sekä itse työn tekemisen ohessa oppimaamme. Työn teoriaosuuden kirjoittaminen ja kyselyn tekeminen pakotti pohtimaan aihetta monesta näkökulmasta. Oppaaseen on kasattu lähes kaikki se informaatio tiivistetysti mitä työn aikana opittiin.

Vaikein asia oppaan teossa oli asioiden oikeanlainen esille tuominen. Toimeksiantaja halusi oppaasta lyhyen ja ytimekkään, värikkään, humoristisen ja selkeän. Toisin sanoen oppaasta piti tehdä sellainen, että sen jaksaa lukea kanteesta kanteen ja siitä voi nopeasti löytää vastauksen haluamaansa kysymykseen. Tarkoituksena oli, että ensimmäisillä sivuilla kerrotaan laajemmalti asioista ja viimeiseksi tehtäisiin tietoisuusivu, jossa kerrotaan tärkeät asiat lyhyesti. Tietoa piti saada riittävästi esille, mutta ei kuitenkaan liikaa yksityiskohtia, jotta mielenkiinto aiheeseen säilyy.

Asiat päätettiin esittää kysymysten muodossa. Se tuntui luontevalta ja yksinkertaiselta tavalta, josta lukijan on helppo etsiä vastaus omiin kysymyksiinsä. Kysymykset muotoutuivat lähinnä sen mukaan, mitä haluttiin vastauksen muodossa tuoda esille. Ensin oli siis vastaus ja sen jälkeen mietittiin vastaukseen sopiva kysymys.

Oppaan asiasisällön tarkistamisessa oli mukana ohjaajien lisäksi Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen edustajia. Opas tulee jakoon Haapaveden ja Iisalmen lomituspalveluyksiköiden alueella. Muihin paikallisyksiköihin se jaetaan mahdollisesti Melan kautta.

8. PÄÄTÄNTÖ

Vaitiolovelvollisuus opinnäytetyön aiheena on haastava, koska ihmisten toimintaa ja käyttäytymistä on hyvin vaikea arvioida. Tästä johtuukin, että olemme tehneet työtä pitkällä aikavälillä edeten kohti päämäärää, maatalouslomittajille suunnattua opasta. Opinnäytetyöllämme on ollut ja tulee varmasti olemaan merkitystä vaitiolovelvollisuuden tiedostamisessa maatalouslomittajien keskuudessa. Kysely havahdutti monia, mutta oppaalla tulee olemaan varmasti suurin vaikutus. Sen avulla saadaan tietoa leviämään maatalouslomittajille niistä asioista, joita heidän tulisi osata pitää omana tietonaan. Vaitiolovelvollisuudella on suuri merkitys maatalouslomitusta ajatellen. Tilojen, lomatoimen ja maatalouslomittajien kesken luottamus on todella tärkeä säilyttää. Työmme aikana tuli esille maatalousyrittäjien puhuminen toistensa ja maatalouslomittajien asioista. Siinä voisi olla aihetta uuden tutkimuksen ja oppaan tekemiseen.

Opinnäytetyö oli kokonaisuutena haastava, mutta palkitseva. Sen tekeminen yhdessä oli meille molemmille todella hyvä ja onnistunut ratkaisu. Saimme kannustusta ja tukea toisiltamme koko tutkimusprosessin ajan. Koemme, että onnistuimme käsittelemään aihetta kattavasti, vaikka aiempia tutkimuksia aiheesta ei ole tehty.

Vaitiolovelvollisuuden noudattaminen voi olla vaikeaa, koska maatalouslomittajat ja yrittäjät asuvat samoilla paikkakunnilla, he ovat tuttuja keskenään. Keskustellessa esimerkiksi työajan ulkopuolella, voi olla mahdotonta muistaa, onko asia tullut esille työaikana vai muulloin. Työnteko voi siis häiritä ihmissuhteita, kun tietää jotakin ja kuitenkin pitää olla niin kuin et tietäisi asiasta mitään ja keskustelutoverit kuitenkin tietävät että tiedät. Miten päin siinä sitten ollaan. Todellakin täydelliseen puhumattomuuteen on vaikea päästä, varsinkin kotona hyvin usea kertoo minne on menossa töihin. Maatalouslomitus on maanläheinen ala, jossa ollaan niin sanotuissa likaisissa hommissa; miten sellaisesta työstä ei saisi puhua? Maatilat kuitenkin laajenevat ja muuttavat muotoaan perheviljelmistä liikevaihdoltaan suuriksi yrityksiksi, joten tietojen salassa pitäminen muuttuu yhä merkityksellisemmäksi.

Vaitioloovelvollisuus merkitsee toisille ihmisille enemmän kuin toisille, jonka vuoksi kaikki eivät edes reagoi siihen, että toisten asioista puhutaan luvattomasti. Mikäli maatalousyrittäjät ja maatalouslomittajat, jotka välittävät vaitioloovelvollisuuden noudattamisesta puuttuisivat asiaan aina kun joku puhuu ohi suunsa, saataisiin se vähenemään paljon. Ei riitä, että toimiston väki yksinään puuttuu, siihen tarvitaan kaikkien panostus.

LÄHTEET

Adelswärd, V. 1992. Puhetta juorua riitaa naurua eli miten keskustelemme. Helsinki: Kirjayhtymä.

Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Juuti, P. 2003. Johtaminen ja organisaation alitajunta. Aavaranta-sarja n:o 38. 3. painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Juuti, P. & Vuorela, A. 2002. Johtaminen ja työyhteisön hyvinvointi. Aavaranta-sarja n:o 51. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lehtonen, L. 2003. Terveystenhuollon ammattihenkilön salassapitovelvollisuus. Helsinki: Suomalaiset Oikeusjulkaisut SOJ Oy.

Lomituspalvelulaki ja – asetus 1.1.2008. 2008. Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela). Espoo.

Maatalouslomituksen kehittämismahdollisuuksia selvittävän työryhmän muistio. 2006 Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:40. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Mäkipeska, M. & Niemelä, T. 2005. Haasteena luottamus – Työyhteisön sosiaalinen pääoma ja syvärakenne. Yritysjulkaisut. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Parkkari, J., Soikkeli, M. & Siira, M. 2001. Julkisuus ja salassapito moniammatillisessa työssä. Helsinki: Stakes, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Saarikoski, H. 2001. Mistä on huonot tytöt tehty? Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Suositus hyvästä lomituspalvelukäytännöstä. 2008. Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela). Espoo.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi.

Vapaavuori, T. 2005. Yrityssalaisuudet ja salassapitosopimukset. Helsinki: Talentum Media Oy.

Viitala, J. 2009. 13 lomitusaluetta yhdistetään ensi vuodeksi. Maaseudun tulevaisuus 4.2.2010.

Painamattomat lähteet

Eskelinen, Pirkko. 2009. Lomatoimenpäällikkö. Haastattelu 3.12.2009. Iisalmen lomatoimi.

Eskelinen, Pirkko. 2010. Lomatoimenpäällikkö. Haastattelu 25.3.2010. Iisalmen lomatoimi.

Euroopan ihmisoikeussopimus 63/1999. Valtionsopimukset. Finlex. [Viitattu 15.4.2010]. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1999/19990063>

Ikonen, S. & Makkonen, M. 1999. Pro gradu – työ. Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 9.2.2010]. Saatavissa:

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/11588/1840.pdf?sequence=1>

Jokivuori, P. 2004. Sitoutuminen työ-organisaatioon ja luottamus. Aikuiskasvatusta 4/2004. [Viitattu 9.2.2010]. Saatavissa: <http://elektra.helsinki.fi/se/a/0358-6197/24/4/sitoutum.pdf>

Julkisuuslaki 621/1999. Lainsäädäntö. Sähköinen säädöskokoelma. Finlex. [Viitattu 24.3.2009]. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/kokoelma/1999/19990067.pdf>

Karjatalouden ammattitutkinto. Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela). [Viitattu 1.4.2009]. Saatavissa: <http://www.mela.fi/Lomitus/Minustakin-maatalouslomittaja/Karjatalouden-ammattitutkinto>

Komulainen, Riitta-Liisa. 2010. Haastattelu 7.4.2010. Savonia-ammattikorkeakoulu. Iisalmi.

Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa 22.12.1978/1061. Lainsäädäntö. Ajantasainen lainsäädäntö. [Viitattu 14.4.2010]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1978/19781061>

Liike- ja ammattisalaisuus. Avoin materiaali. Kurssi- ja oppimateriaalipolku Koppa. Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 15.4.2010]. Saatavissa: <https://webapps.jyu.fi/koppa/avoimet/viesti/julkisuuslaki/salassapito/liike-ja-ammattisalaisuus>

Lomituksen hallinto. Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela). [Viitattu 7.4.2009]. Saatavissa: <http://www.mela.fi/Lomitus/Lomituksen-hallinto>

Lomitusopas. Salassapito, tietojen saaminen ja niiden luovutus 2005. Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela). [Viitattu 24.3.2009]. Saatavissa: http://www.mela.fi/Lomitus/Opas/22_Salassapito.pdf

Lyhyesti lomituksesta. Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela). [Viitattu 7.4.2009]. Saatavissa: <http://www.mela.fi/Lomitus/Lyhyesti-lomituksesta>

Maatalousyrittäjien lomituspalveluasetus 1333/1996. Lainsäädäntö. Säädökset alkuperäisinä. Finlex. [Viitattu 22.3.2010]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1996/1996133>

Maatalousyrittäjien lomituspalvelulaki 20.12.1996/123. Lainsäädäntö. Ajantasainen lainsäädäntö. Finlex. [Viitattu 22.3.2010]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961231>

Maatalousyrittäjien lomituspäälaki 1231/1996. Lainsäädäntö. Säädökset alkuperäisinä. [Viitattu 14.4.2010]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1996/19961231>

Naakka, Tuija. 2008. Lomituspäälaki. Haastattelu 9.9.2008. Haapaveden lomatoimi.

Naakka, Tuija. 2009. Lomituspäälaki. Haastattelu 5.3.2009. Haapaveden lomatoimi.

Naakka, Tuija. 2009. Lomituspäälaki. Haastattelu 13.2.2009. Haapaveden lomatoimi.

Naakka, Tuija. 2009. Lomituspäälaki. Haastattelu 2.10.2009. Haapaveden lomatoimi.

Naakka, Tuija. 2009. Lomituspäälaki. Haastattelu 1.12.2009. Haapaveden lomatoimi.

Naakka, Tuija. 2010. Lomituspäälaki. Haastattelu 19.2.2010. Haapaveden lomatoimi.

Opetushallitus. Näyttötutkintojärjestelmä. [Viitattu 1.4.2009]. Saatavissa: <http://www.oph.fi/nayttotutkinnot/>

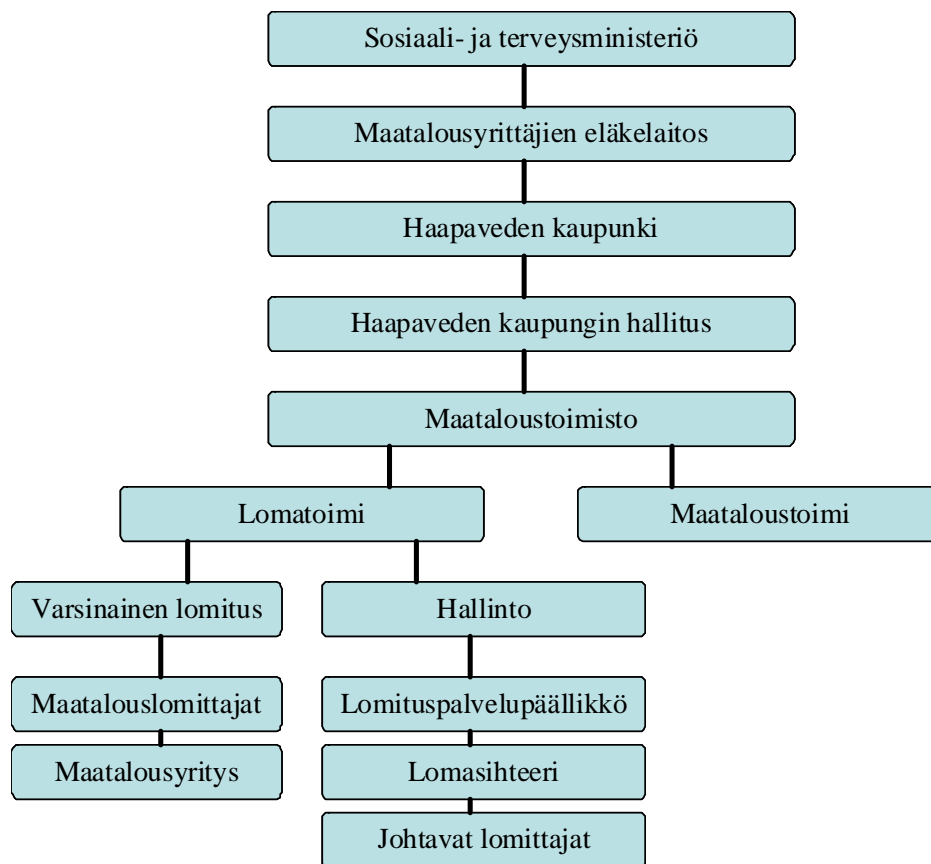
Opiskele maatalouslomittajaksi. Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela). [Viitattu 1.4.2009]. Saatavissa: <http://www.mela.fi/Lomitus/Minustakin-maatalouslomittaja/Opiskele-maatalouslomittajaksi>

Rikoslaki 19.12.1889/39. Lainsäädäntö. Ajantasainen lainsäädäntö. Finlex. [Viitattu 21.10.2009]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Suomen perustuslaki 11.6.1999/73. Lainsäädäntö. Ajantasainen lainsäädäntö. Finlex. [Viitattu 14.4.2010]. Saatavissa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perustuslaki>

Työsopimuslaki 26.1.2001/55. Lainsäädäntö. Ajantasainen lainsäädäntö. Finlex. [Viitattu 7.4.2009]. Saatavissa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010055>

Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738. Lainsäädäntö. Ajantasainen lainsäädäntö. Finlex. [Viitattu 30.3.2010]. Saatavissa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

Organisaatiokaavio lomituspalvelujärjestelmästä

IISALMEN KAUPUNKI
Lomatoimisto

3.12.2009

UUDET MAATALOUSLOMITTAJAT

TERVETULOA IISALMEN KAUPUNGIN LOMATOIMISTON PALVELUKSEEN

- Palkkaus ja palkanmaksu (kunkin kuukauden 15. päivä, vakituiset)
- Erilliskorvaukset ja matkakorvaukset (kunkin kuukauden viimeinen päivä)
- Henkilökohtaisen lisän vuosisidonnainen osa (ent. kokemuslisät)
- Puhelinkorvaus (max. 4,00 e/työssäolokuukausi)
- Työasusteiden huoltoraha (max. 10 e/työssäolokuukausi)

- Vuosiloma

TYÖTERVEYSHUOLTO

- Lääkärin todistus terveydentilasta
- Sairauslomat (60 kalenteripv, 120 kpv osapalkka 2/3)
- Työtapaturmat (120 kalenteripv, 120 kpv osapalkka 2/3)
- Muut poissaolot

TYÖTEHTÄVÄT

- Työvuorotaulukot
- Työaika
- Työvuorolistat
- Työlistan täyttäminen ja palautus

TYÖSUOJELU

- Henkilökohtaiset suojaimet
- Suojavaatetus

VAKUUTUS

- Työtapaturmat
- Vastuuvahingot

Lomarenkaat

Alkuperäiset todistukset henkilökohtaisen lisän vuosisidonnaisen osan (ent.. kokemuslisien) maksamista varten.

Henkilökuntakortti (yli 6 kk työsuhde)

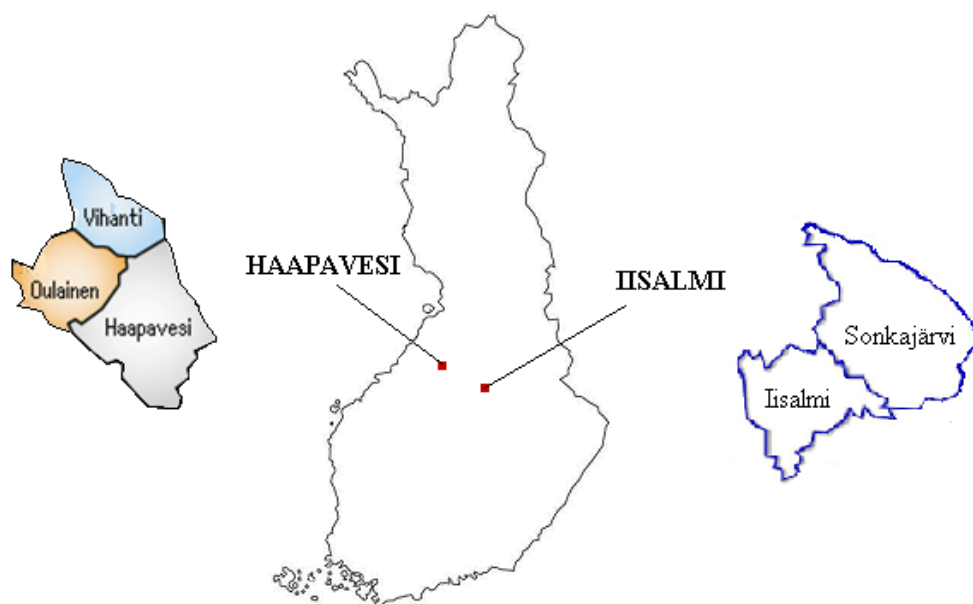
Työsopimus

Maito ja me –lehti (Maatalouslomittajat ry:n jäsenille)

- Henkilöstöpäällikkö-lakimies Janne Niemeläinen puh. [REDACTED]
- Henkilöstöasiansihteeri Raija Tyyskä puh. [REDACTED] (ent. kokemuslisät)
- Palkanlaskija Eija Eskelinen puh. [REDACTED] (palkkatodistukset, verokortit jne.)
- Työsuojelupäällikkö Pekka Kärkkäinen puh. [REDACTED]
- Työterveyshoitaja Virpi Huttunen, puh. [REDACTED]
- Työsuojeluasiamies Hannu Kokkonen, puh. [REDACTED]

VAITIOLOVELVOLLISUUTTA KOSKEVAT LAIT

LAKI	SOVELLETTAVUUS	RAJOITTUMINEN TYÖSUHTEESEEN
Työsopimuslaki 3 luku 4 § Suojaa työnantajan liike- ja ammattisalaisuuksia	Soveltuu vain työsuhteisiin (ei toimeksiantosuhteet)	Rajoitus: koskee lähtökoh- taisesti vain aikaa, jonka työntekijä on työssä Poikkeus: oikeudettomasti hankitut tiedot
Julksisuuslaki 6 luku 22–24 § Määräyksiä salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta sekä hyväksikäyttökiellosta, sa- lassapitoperusteet Suojaa yrittäjän liike- ja ammattisalaisuuksia sekä yksityisyydensuojan piiriin kuuluvia asioista (erityisesti ns. arkaluonteiset tiedot)	Soveltuu viranomaisiin ja heidän palveluksessaan työskenteleviin (maatalous- lomittajien toimeksiantosuh- teet); ei erottele työ- ja vir- kasuhteita	Sovelletaan palveluksen tai toimeksiantosuhteen päätyt- tyäkin
Rikoslaki 38 luku 1-2 § Salassapitorikos Salassapitorikkomus Rikoslaki 30 luku 5-6 § Yrityssalaisuuden rikkomis- nen	RL 38:1 ja 2 § soveltuvat JulkL:n mukaan salassapi- don ja vaitiolovelvollisuuden sekä hyväksikäyttökiellon rikkomiseen RL 30: 5 § soveltuu TSL:n liike- ja ammattisalaisuusi- en rikkomiseen	Soveltuvuutta ei rajoiteta työsuhteen keston, mutta rangaistavuus edellyttää ta- hallista tekoa

KUVIO 6: Haapaveden ja Iisalmen lomituspalveluyksiköt ja niiden sijainti Suomen kartalla Kuvan lähde <http://www.lentopaikat.net/efii.shtml>

Arvoisa maatalouslomittaja!

10.11.2009

Olemme agrologiopiskelijoita Savonia-ammattikorkeakoulusta Iisalmesta. Teemme opinnäytetyönä ohjeistuksen maatalouslomittajien vaitiolovelvollisuudesta yhteistyössä Haapaveden ja Iisalmen lomatoimien kanssa. Työn pohjaksi teemme kyselytutkimuksen, jonka tavoitteena on kartoittaa maatalouslomittajien tietoisuutta vaitiolovelvollisuudesta. Kysely toimitetaan kaikille Haapaveden ja Iisalmen paikallisyksiköiden kuukausipalkkaisille maatalouslomittajille.

Ohjeistus tulee käyttöön kaikille maatalouslomittajille Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kautta. Tuleva ohjeistus on hyödyllinen, koska aikaisempaa ei ole tehty. Tämän vuoksi on tärkeää, että vastaatte kyselyyn rehellisesti. Kyselylomakkeet tulevat vain meidän käyttöömme ja tallentamisen jälkeen yksittäiset lomakkeet tuhotaan. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja yksittäistä vastaajaa ei voi tunnistaa lomakkeista eikä tutkimustuloksista.

Käyttäkää hetki aikaanne kyselylomakkeen täyttöön, joka kestää noin 10 minuuttia. Kyselyn lopussa on tilaa mahdollisille kysymyksillenne, joihin pyrimme antamaan vastaukset ohjeistuksessa. Jokainen vastaaja on meille tärkeä, jotta voimme yhdessä kehittää ammattitaitoanne! Lomake tulisi palauttaa viimeistään 4.12.2009 omaan lomatoimistoon tai sähköisesti suoraan meille sähköpostiin saamanne linkin kautta. Opinnäytetyömme valmistuu kevään 2010 aikana.

Kiitos yhteistyöstä!

Ystävällisin terveisin,
agrologiopiskelijat

Terhi Kärkkäinen (040 585 1903, terhi.karkkainen@student.savonia.fi)

Joakim Pitkälä (040 910 5330, joakim.pitkala@student.savonia.fi)

Savonia-amk, Iisalmi

Kysely maatalouslomittajien vaitiolovelvollisuudesta

Valitse oikea vaihtoehto kysymyksissä 1–6.

1. Sukupuoli	4. Työsuhde
☐ Nainen	☐ Vakituinen
☐ Mies	☐ Määräaikainen
2. Ikä	5. Kuinka kauan olet toiminut maatalouslomittajana?
☐ Alle 30	☐ Alle 5 vuotta
☐ 31–40	☐ 5–10 vuotta
☐ 41–50	☐ Yli 10 vuotta
☐ Yli 50	
3. Toimin maatalouslomittajana	6. Rengaslomittaja
☐ Haapavedellä	☐ Kyllä
☐ Iisalmessa	☐ Ei

Voit valita useamman vaihtoehdon kysymyksissä 7–9.

7. Mistä olet saanut tietoa maatalouslomittajien vaitiolovelvollisuudesta?
- ☐ Työnantajalta
  - ☐ Työtovereilta
  - ☐ Melan oppaista
  - ☐ Maatilayrittäjiltä
  - ☐ Internetistä
  - ☐ Koulutuksen aikana
  - ☐ Muualta, mistä? _____
  - ☐ En ole saanut tietoa vaitiolovelvollisuudesta
8. Saat kertoa lomittettavan tilan yritykseen liittyvistä yksityisasioista
- ☐ Toisille maatalouslomittajille
  - ☐ Lomatoimistoon
  - ☐ Muille tiloille
  - ☐ Kotiväelle
  - ☐ En kenellekään

9. Mitä asioita mielestäsi kuuluu maatalouslomittajan vaitiolovelvollisuuden piiriin?

- ☐ Työtoverin sairaudet
- ☐ Maatalousyrittäjän sairaudet
- ☐ Maatalousyrittäjän taloutta kuvaavat tiedot
- ☐ Ihmissuhteet tiloilla, joissa työskentelet
- ☐ Työturvallisuusasioiden kertominen samaan paikkaan menevälle maatalouslomittajalle
- ☐ Lomitettavan tilan ja yrittäjän nimi
- ☐ Tilalla menevä työaika
- ☐ Mitä lomitusta olet tekemässä tietyllä tilalla (VL, SA, ML)

Valitse mielestäsi sopivin vaihtoehto kysymyksissä 10–13.

10. Työtoverisi kertoo sinulle jonkin tilan asioista, mitkä eivät sinulle kuulu. Miten toimit?

- ☐ Menet mukaan keskusteluun
- ☐ Kuuntelet ja myötäilet, mutta et ota kantaa
- ☐ Koetat vaihtaa keskustelun aihetta
- ☐ Sanot selkeästi mielipiteesi, että tämä asia ei kuulu meille

11. Koetko mielekkäänä puhua toisten työhön liittyvistä asioista?

- ☐ Se on kiinnostavaa, kuuluu tapoihini
- ☐ Melko usein se on ihan mukavaa ajanvietettä
- ☐ Harvemmin
- ☐ En todellakaan

12. Mihin asti vaitiolovelvollisuus mielestäsi on voimassa?

- ☐ Kun ”laittaa navetan oven kiinni”
- ☐ Vuoden lomitusajankohdasta eteenpäin
- ☐ Työsuhteen päättymiseen asti
- ☐ Aina, vaikka työsuhde olisikin päättynyt

13. Kuinka yleistä tilojen asioista puhuminen on paikallisyksikkösi alueella?

- ☐ Yleistä
- ☐ Melko yleistä
- ☐ Harvinaista
- ☐ Ei puhuta ollenkaan

Ympyröi mielestäsi sopivin vaihtoehto kysymyksissä 14 ja 15.

14. Miten helppo sinun on puhua esimiehesi (toimiston väen) kanssa?
(1 = vaikea, 2 = melko vaikea, 3 = melko helppo, 4 = helppo)

Omista henkilökohtaisista asioista	1	2	3	4
Työtovereista	1	2	3	4
Esimiehestä	1	2	3	4
Työhön liittyvistä asioista	1	2	3	4

15. Miten usein sinulle tulee eteen seuraavia tilanteita?
(1 = ei koskaan, 2 = joskus, 3 = melko usein, 4 = usein)

Sinulta kysytään lomittamasi tilan asioista	1	2	3	4
Kerrot tietoja kyselijälle	1	2	3	4
Koet tarvetta kertoa/purkaa jollekulle asioita jotka on tapahtunut työaikana	1	2	3	4

Jos koet tarvetta puhua, vastaa kysymyksiin 16 ja 17.

16. Millaisista asioista haluaisit puhua?

---

17. Kenen kanssa haluaisit puhua?

Kysymyksiä/palautetta (voit jatkaa tarvittaessa kääntöpuolelle)

Kiitos vastauksestanne ja mukavaa loppuvuotta!

Vaitiolovelvollisuus

– mitä se tarkoittaa?

Opas maatalouslomittajille

Yleistä

Maatalouslomittajan tehtäviin kuuluu maatalan välttämättömät työt silloin, kun isäntäväki on lomalla. Työ on haastavaa, sillä maatalouslomittajan on tarpeen tullen otettava vastuu koko karjasta. Työn onnistumiseksi maatalouslomittajat tarvitsevat paljon tilan tietoja, joita he saavat lomatoimen hallintohenkilöiltä sekä tilan väeltä työn aikana.

Tämä opas, joka käsittelee työhön liittyvää vaitiolovelvollisuutta, on suunnattu maatalouslomittajille. Vaitiolovelvollisuus on osa ammattitaitoa, mutta myös osa mm. työsuojelulakia (55/2001), joten sen noudattaminen on tärkeää. Vaitiolovelvollisuus käsitteenä on yksinkertainen, mutta sen sisältö ei välttämättä aina avaudu jokaiselle samalla tavoin.

Oppaan tarkoituksena on selventää, mitä vaitiolovelvollisuus merkitsee maatalouslomittajan työssä ja auttaa työntekijää sisäistämään asian.

Miksi sinulla on vaitiolovelvollisuus ja mitä se tarkoittaa?

- Vaitiolovelvollisuus

Vaitiolovelvollisuuteen kuuluvaa kirjoitettua tai suullista tietoa ei saa ilmaista ulkopuolisille.

- Vaitiolovelvollisuudesta on säädetty julkisuuslaissa (621/1999)

Viranomaisen asiakirja on pidettävä salassa, jos se on laissa säädetty salassa pidettäväksi tai jos se sisältää tietoja, joista on lailla säädetty vaitiolovelvollisuus. Lomituspalveluja koskevat keskeisimmät asiakirjat, joissa on tietoa seuraavista salassa pidettävistä asioista: liike- ja ammattisalaisuutta koskevat tiedot, taloudellista asemaa kuvaavat tiedot ja henkilön terveydentilaa kuvaavat tiedot. (Julkisuuslaki 621/1999, 24 §).

Vaitiolovelvollisuus jatkuu senkin jälkeen, kun henkilö ei enää ole siinä asemassa, jossa hän on saanut tiedon luottamuksellisista seikoista. (Julkisuuslaki 621/1999, 6 luku 23§)

- Maatalouslomittajan tulee noudattaa työsopimuslakia (55/2001)

Työsopimuslain kolmannen luvun pykälässä 1 sanotaan, että työntekijän tulee noudattaa niitä määräyksiä työn suorittamisesta joita työnantaja antaa toimivaltansa mukaisesti. 4. §:ssä kerrotaan liike- ja ammattisalaisuuksien pitämisestä: "Työntekijä ei saa työsuhteen kestäessä käyttää hyödykseen tai

ilmaista muille työnantajan ammatti- ja liikesalaisuuksia." (Työsopimuslaki 55/2001).

- Lakien tarkoituksena on suojata ihmisten yksityisyyttä

Työn onnistumisen takia saat selville paljon asioita, jotka eivät kuulu ulkopuolisille.

Mitkä asiat kuuluvat vaitiolovelvollisuuden piiriin?

- Kaikki tiedot jotka näet työvuorosuunnitelmassa

- yrittäjän/tilan nimi missä olet töissä
- tilalla kuluva työaika
- lomitustyyppi

- Kaikki toimistolta saatu tilaa koskeva informaatio

- työolot
- tilalla erityisesti huomioitavat seikat
- tilan erityispiirteet

- Kaikki asiat mitkä näet/kuulet tilalla

- kaikki tilan yksityisasiat
- taloutta kuvaavat tiedot
- yrittäjien terveydentila
- karjan terveydentilaa koskevat tiedot

- Työtovereiden henkilökohtaiset asiat

- talous, terveys, ihmissuhteet ym.

Mitä hyötyä sen noudattamisesta on?

- Luottamus maatalouslomittajaan säilyy.
- Suhteet työnantajaan ja työpaikkaan pysyvät hyvinä, kun olet luottamuksen arvoinen.
- Mikäli henkilö kuulee, että puhut toisten asioista hän myös olettaa, että tulet puhumaan hänenkin asioistaan.
- Et saa ”juorukellon” mainetta.

Mitä voi tapahtua, jos kuitenkin puhut?

- Rikot salassapitovelvoitetta

Salassapitorikos tarkoittaa, että paljastetaan salassa pidettävä seikka tai käytetään tällaista salaisuutta omaksi tai toisen hyödyksi. Jos teko on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rangaistaan tekijää salassapitorikkomuksesta.
- Jos asianosainen, eli se kenen asioita olet levittänyt, nostaa syytteen
  - saat sakkoja tai vankeustuomion.
- Työsuhteesi voidaan irtisanoa, jos rikot työsopimusta.
- Saatat menettää maineesi ja luottamuksen.

Mihin asti vaitiolovelvollisuus on voimassa?

- Vaitiolovelvollisuus ei pääty työsuhteen loppumiseen vaan on voimassa sen päättymisen jälkeenkin.

Kenelle saat puhua?

- Tilan asioista on luvallista puhua kyseisen tilan väen kanssa.
- Lomatoimistossa on turvallista puhua kaikista mieltä askarruttavista asioista.
- Vaitiolovelvollisten välistä keskustelua säätelevät hyvät tavat
  - Saat kertoa toiselle maatalouslomittajalle tilan työrutiineista, mikäli hän on menossa samaan paikkaan.

Mistä asioista sinun täytyy kertoa esimiehelle?

- Lomitettavalla tilalla havaitsemasi puutteet ja viat, joista on haittaa turvallisuudelle tai terveydelle
  - työntekijän on viipymättä ilmoitettava työolosuhteissa tai työmenetelmissä, koneissa, muissa työvälineissä, henkilönsuojaimissa tai muissa laitteissa havaitsemistaan vioista tai puutteellisuuksista, jotka voivat aiheuttaa haittaa tai vaaraa työntekijöiden turvallisuudelle tai terveydelle. (Työturvallisuuslaki 738/2002 4 luku 19 §.)
- Eläinsuojelurikkomuksista on eettisesti ja moraalisesti oikein ilmoittaa.

Ja kerran vielä...

- Kaikki asiat, jotka olet saanut tietosi työsi kautta kuuluvat vaitiolovelvollisuuteen.
- Kun saat tietosi työn kautta, laki velvoittaa sinua olemaan hiljaa – maatalousyrittäjienkin pitäisi muistaa, että yrittäjinä heidän tulee noudattaa hyviä tapoja eikä tuoda esiin asioita, jotka eivät muille kuulu.
- Käyttäydy ammattimaisesti – älä levitä tietoja ja saat säilyttää ammattilylpeytesi.
- Mikäli joku tulee kysymään, voit sanoa: En voi kertoa asiaa, koska se kuuluu vaitiolovelvollisuuteen.

Sinulla on oikeus ja mahdollisuus tulla keskustelemaan esimiehen kanssa työhön liittyvistä ja muista mieltä askarruttavista asioista. → Vaitiolovelvollisuus sitoo meitä kaikkia.

Lisätietoja:

Työantaja

Terhi Niskanen ja Joakim Pitkälä:

Vaitiolovelvollisuus maatalouslomittajien työssä

<http://theseus.fi/>

Lomitusopas 2005:

(http://www.mela.fi/Lomitus/Opas/22_Salassapito.pdf)

Finlex (www.finlex.fi):

Julkisuuslaki 621/1999

Lomituspalveluasetus 1333/1996

Lomituspalvelulaki 1231/1996

Rikoslaki 39/1889

Työsopimuslaki 55/2001

Työturvallisuuslaki 738/2002

Savonia
ammattikorkeakoulu

Niskanen Terhi & Pitkälä Joakim 2010